

Pelastakaa Lapset

NUORET ÄÄRILIIKKEIDEN REKRYTOINNIN KOHTEENA

ESIPUHE PÄÄSIHTEERILTÄ

Kansainvälinen yhteisö on ollut kasvavissa määrin huolestunut ääri liikkeiden ja terroristiryhmien nuoriin kohdistamasta rekrytoinnista. Nuoret ovat erittäin herkässä kehitysvaiheessa ja ovat siksi alttiita esimerkiksi groomingille tai manipuloinnille. Jotta nuorten altistumista ääriajatteluun ja -toimintaan voitaisiin ennaltaehkäistä, on tärkeää tuottaa tietoa rekrytointiprosessin eri vaiheista sekä menetelmistä ja alustoista, joita ääri ryhmät toiminnassaan käyttävät. Saavuttaakseen lisää tukijoita ja kannattajia ääri ryhmittymät hyödyntävät moninaisia työkaluja ja taktiikoita, jotka ulottuvat kasvotusten tapahtuvan vuorovaikutuksen lisäksi myös verkkoympäristöön.

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen¹ nojalla lapsia tulee suojella toimintoilta, jotka saattavat lisätä heidän alttiuttaan rodulliseen, uskonnolliseen tai muunlaiseen syrjintään. Lapsia on kasvatettava suvaitsevaisuutta, ymmärtävyyttä, rauhaa, ystävyyttä ja yleismaailmallista veljeyttä vaalien.

Tämän julkaisun tavoitteena on lisätä lukijoiden ymmärrystä väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriajattelun ennaltaehkäisemisestä sekä auttaa heitä tunnistamaan väkivaltaisen radikalisoitumisen riskitekijät. Julkaisu keskittyy käsittelemään verkkoympäristön ja kasvotusten tapahtuvan vuorovaikutuksen roolia rekrytoinnissa. Lisäksi tarkastelun kohteena ovat salaliittoteorioiden ja COVID-19-pandemian vaikutukset radikalisoitumisprosessissa.

Julkaisu on kohdistettu esisijaisesti nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille sekä vanhemmille ja huoltajille, joilla on merkittävä rooli nuoren hyvinvoinnin tukemisessa ja turvallisen kasvuympäristön luomisessa. He pystyvät lähietäisyydeltä havaitsemaan mahdolliset huolta herättävät muutokset nuoren ajatusmaailmassa, sosiaalisissa suhteissa tai käytöksessä. Systemaattinen yhteistyö eri tahojen kesken ja tietoisuuden lisääminen ilmiöstä ovat avainasemassa – ennaltaehkäisevä työ koskee koko yhteiskuntaa.

Hanna Markkula-Kivisilta

Pääsihteeri
Pelastakaa Lapset Ry

¹ Yhdistyneet Kansakunnat (YK), 1989.

Työryhmä: Fabienne Zogg, Annukka Kurki,
Veera Tuomala, Rosa Haavisto

Taitto ja kuvitus: Helena Vizcaino

Julkaisu on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

© **Pelastakaa Lapset 2021**

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 28

ISBN 978-952-7112-66-3 (Painettu versio)

ISBN 978-952-7112-67-0 (sähköinen versio)

Ollaan yhteydessä:

info@pelastakaalapset.fi

PelastakaaLapset

@pelastakaalapset

@pelastakaalapse

Pelastakaa Lapset

SISÄLLYSLUETTELO

■ Esipuhe pääsihteeriltä	2
■ Johdanto	5
■ Käsitteet	7
■ Mikä voi johtaa väkivaltaiseen radikalisoitumiseen ja ääriajatteluun?	8
Riskitekijät	
Suojaavat tekijät	
■ Tilanne Suomessa	11
Väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärioikeisto	
Väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärivasemmisto	
Radikaalit vaihtoehtoliikkeet	
Uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi	
Ekstremistinen liikehdintä verkossa	
■ Rekrytointimenetelmät ja -kanavat	14
■ Grooming	15
■ Fyysisessä ympäristössä tapahtuva rekrytointi	16
■ Rekrytointi verkkoympäristöissä	18
Sosiaalinen media	
Videopelialustat	
Visuaalinen viestintä ja huumorin käyttö	
Syvän verkon foorumit	
Salaliittoteoriat ja pandemian vaikutukset	
■ Ohjeita huoltajille ja nuorten parissa työskenteleville	30
■ RadicalWeb-hanke	32
■ Lähdeluettelo	33

JOHDANTO

Lähes kaikki ääriliikkeet kohdistavat propagandaansa ja rekrytointiaan erityisesti nuoriin, koska he ovat sosiaalisille vaikutuksille herkässä kehitysvaiheessa. Lisäksi nuoret käyttävät verkkoa vanhempia sukupolvia enemmän, joten he ovat alttiimpia ääriliikkeiden verkkoviestinnälle. Erityisesti vähemmistöryhmiin kuuluvat, yhteiskunnan ulkopuolelle jääneet nuoret ovat ääriliikkeille otollinen kohde, sillä vaihtoehtojen puute ja toivottomuus voivat ajaa nuorta etsimään uusia mahdollisuuksia ja sitä kautta omaksuma äärimmäisiä ideologioita.

Väkivaltainen ääriajattelu rikkoo lapsen oikeuksia ja vahingoittaa tämän hyvinvointia. Jo vuonna 1959 hyväksytyssä YK:n lapsen oikeuksien julistuksessa² sanotaan:

”Lasta tulee suojella sellaisilta toiminnoilta, jotka saattavat kasvattaa hänessä taipumuksia rodulliseen, uskonnolliseen tai muunlaiseen syrjintään. Häntä on kasvatettava ymmärtämykseen, suvaitsevaisuuteen, kansojen välisen ystävyyden, rauhan ja yleismaailmallisen veljeyden hengessä – –.” (periaate 10).

Myöhemmin lapsen oikeuksien julistuksen pohjalta on laadittu YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista eli lapsen oikeuksien sopimus, LOS³. Se on lapsia koskeva ihmisoikeussopimus, jonka tärkein tavoite on taata jokaiselle maailman lapselle keskeiset oikeudet mm. terveyteen, koulutukseen, tasa-arvoon ja turvaan. Lapsen oikeuksien sopimuksen yhtenä ohjaavana periaatteena on syrjimättömyys: lasta ei saa syrjiä tai asettaa eriarvoiseen asemaan tämän rodun, ihonvärin, sukupuolen, kielen, uskonnon, poliittisen tai muun mielipiteen, kansallisen, etnisen tai sosiaalisen alkuperän, varallisuuden, vammaisuuden, syntyperän tai muun seikan perusteella. Lapsen oikeuksien sopimuksen ohjaavien periaatteiden mukaisesti jokaisella lapsella on myös yhtäläinen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen.

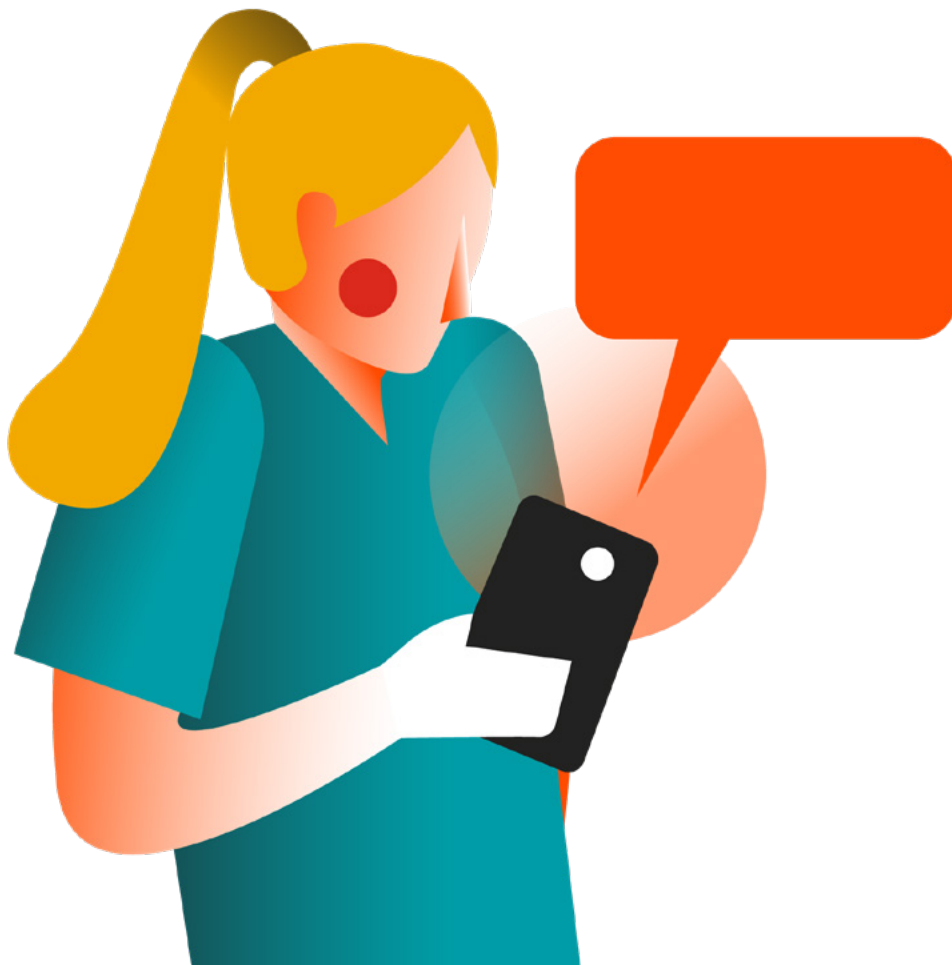
Väkivaltainen ääriajattelu vahingoittaa lapsen oikeutta tasa-arvoiseen kohteluun ja turvalliseen kasvuympäristöön, joka tukee lapsen yksilöllistä kehitystä vastuuntuntoiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Sekä huoltajilla että nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla on erityisen tärkeä rooli ja mahdollisuus ennaltaehkäistä nuorten väkivaltaista radikalisoitumista. He voivat luoda lapsille ja nuorille turvallisen ja hyvinvointia tukevan elinympäristön, joka vahvistaa nuoren **resilienssiä**, eli psyykkistä palautumis- ja selviytymiskykyä muutosten ja vastoinkäymisten kohtaamisessa. Toisaalta huoltajilla ja nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla on mahdollisuus havaita jo varhaisessa vaiheessa muutoksia nuoren ajattelussa tai käytöksessä, ja siten mahdollisuus puuttua tilanteeseen ajoissa.

² YK, 1959.

³ YK, 1989.

Tämän julkaisun tavoitteena onkin antaa huoltajille ja nuorten kanssa toimiville ammattilaisille tietoa nuoren väkivaltaiseen radikalisoitumiseen johtavista, ja toisaalta siltä suojaavista, tekijöistä sekä ääriliikkeiden käyttämistä rekrytointikanavista ja -menetelmistä. Julkaisu perustuu tutkimuksista ja asiantuntijoilta koottuun tietoon sekä Pelastakaa Lasten omaan tiedonkeruuseen verkossa. Lisäksi julkaisua varten on haastateltu useita aiheen parissa työskenteleviä asiantuntijoita, jotka ovat antaneet arvokasta tietoa selvitystyön eri teemoista. Haastattelut tehtiin anonyymisti aiheiden arkaluontoisuuden vuoksi. Pelastakaa Lapset kiittää lämpimästi kaikkia selvitystyöhön osallistuneita asiantuntijoita.

Julkaisun ensimmäisessä osassa tuodaan tiiviisti esille radikalisoitumista edistävät ja siltä suojaavat tekijät. Toisessa osassa keskiössä ovat rekrytointikanavat ja -menetelmät, joita ääriliikkeet hyödyntävät toiminnassaan. Katsaus on toteutettu osana Pelastakaa Lapset ry:n RadicalWeb-hanketta, jonka yhtenä tavoitteena on lisätä ymmärrystä väkivaltaisesta ääriajattelusta ja sen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

KÄSITTEET

Ääriajattelu kuvaa sellaista ajatusmaailmaa, joka on luonteeltaan korostuneen jyrkkä, mustavalkoinen ja ehdoton. Siihen liittyy tyypillisesti jäykkiä ja joustamattomia käsityksiä oikeasta ja väärästä, mikä ilmenee karkeina yleistävinä luokitteluina ja vahvoina ryhmäerotteluina, kuten ajatuksena ”meistä” ja ”muista”. Ääriajatteluun taipuvainen mieli ei taivu sosiaalisen maailman monimutkaisuuden hyväksymiseen, vaan turvautuu useimmiten kankeisiin ja tiukkarajaisiin kategorisointeihin ja yksioikoiisiin totuuksiin.

Väkivaltainen ekstremismi eli väkivaltainen ääriajattelu tarkoittaa ideologialla ja aatemaailmalla perusteltua väkivallan käyttöä, sillä uhkaamista ja siihen kannustamista.⁴ Väkivallan käyttö nähdään oikeutettuna keinona oman maailmankuvan ja arvomaailman puolustamiseen ja edistämiseen. Väkivaltainen ääriajattelu vastustaa tyypillisesti moninaisuutta, ihmisoikeuksia, demokratiaa ja yleisiä oikeusvaltion periaatteita. Tavanomaista on myös, että oma aatemaailma nähdään yliverlaisena ja muut ideologiat väärinä ja valheellisina. Väkivaltaista ääriajattelua ei voida tyypistää mihinkään tiettyyn ideologiaan, uskontoon tai arvomaailmaan, vaan se on seurausta monista eri tekijöistä.

Väkivaltainen radikalisoituminen kuvaa prosessia, joka voi johtaa väkivaltaiseen ekstremismiin eli väkivaltaiseen ääriajatteluun. Väkivaltainen radikalisoituminen on kuitenkin aina yksilöllinen prosessi, johon vaikuttavat useat eri psykologiset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Se ei myöskään ole suoraviivainen tapahtumaketju, jolla on tietty alkua- ja loppupiste, vaan pikemminkin monimutkainen ja -suuntainen prosessi, joka voi johtaa tai olla johtamatta väkivaltaisesti motivoituneeseen toimintaan.

Radikalismi kuvaa sellaista ajattelutapaa ja -toimintaa, joka tähtää yhteiskunnan tai yhteisön perinpohjaiseen muutokseen. Äärimmäiset keinot saatetaan nähdä mahdollisina muutoksen aikaansaamiseksi. Väkivaltaan kannustaminen ei tyypillisesti kuulu radikalismiin, vaikka väkivaltaiset keinot saatetaankin hyväksyä. Radikalismilla voi kuitenkin olla myös positiivisia vaikutuksia ja se voi toimia yhteiskuntaa eteenpäin vievänä voimana. Esimerkiksi monet nykypäivänä itsestänselvyyksinä pitämämme asiat, kuten naisten äänioikeus tai viisipäiväinen työviikko, ovat aikoinaan olleet radikaaleja ajatuksia. Uhkaavaksi radikalismi muuttuu silloin, kun omia aatteita ollaan valmiita edistämään väkivallan keinoin. Tällöin on kyse väkivaltaisesta ekstremismistä. Tämän selvityksen keskiössä on väkivallan käytön hyväksyvä ja/tai siihen kannustava ääriajattelu.

Sisältövaroitusta: Tämä julkaisu sisältää materiaalia ja tietoa väkivaltaisesta ekstremismistä ja väkivaltapuheesta, joka saattaa järkyttää herkimpiä lukijoita.

⁴ Sisäministeriö, 2016.

MIKÄ VOI JOHTAA VÄKIVALTAISEEN RADIKALISOITUMISEEN JA ÄÄRIAJATTELUUN?

RISKITEKIJÄT

Radikalisoituminen on asteittainen ja yksilöllinen prosessi, jonka taustalla vaikuttavat moninaiset tekijät. Kyse ei ole ainoastaan yksilötason ilmiöstä, vaan se kuvastaa myös yhteiskunnan kehitystä. Radikalisoitumisprosessi voi viedä kauan aikaa tai edetä hyvinkin nopeasti. Ilmiön tunnistaminen on monesti haastavaa, sillä radikalisoitumiseen ei ole olemassa ennalta määriteltyä polkua tai listaa altistavista tekijöistä. Kuka tahansa voi radikalisoitua, mutta oman identiteetin kanssa kamppaileva ja rajojaan kokeileva nuori on erityisen haavoittuvainen. Nuori on altis erilaisille vaikutteille, ja nuoruuden elämänvaiheeseen liittyy keskeisesti oman arvomaailman pohdinta, hyväksynnän tarve ja halu kuulua johonkin yhteisöön tai ryhmään.

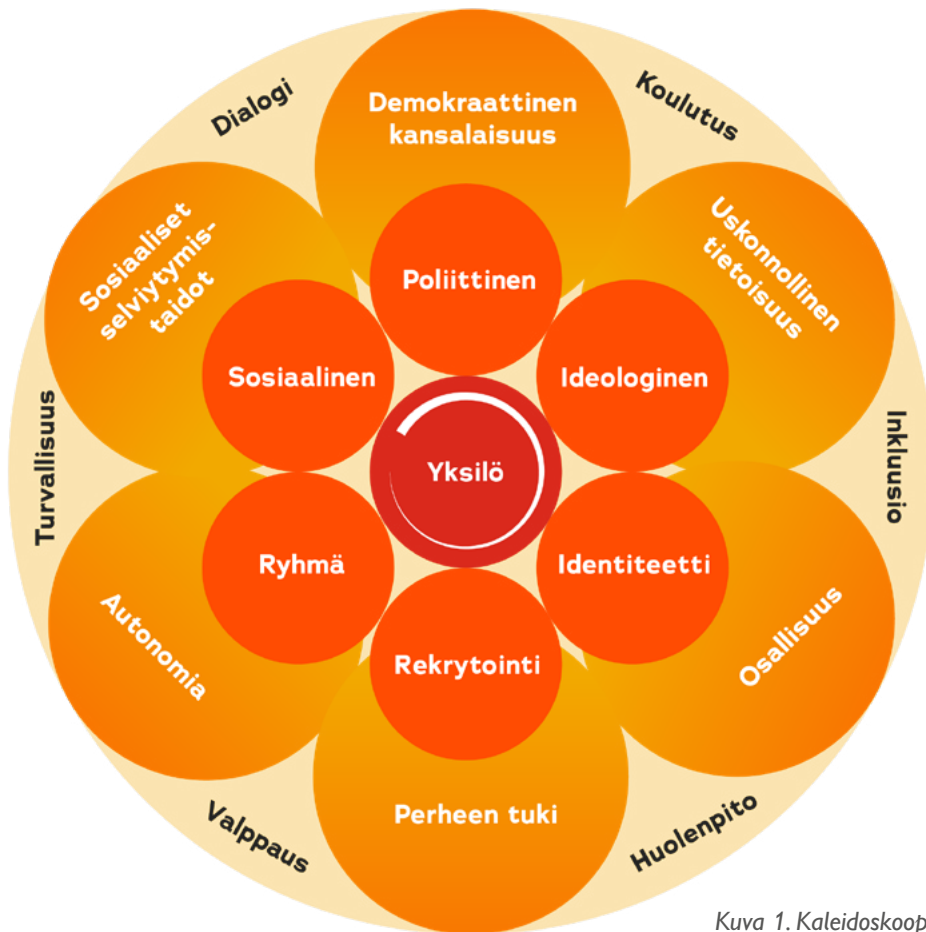
Kuka tahansa voi radikalisoitua, mutta oman identiteetin kanssa kamppaileva ja rajojaan kokeileva nuori on erityisen haavoittuvainen.

Sekä ulkopuoliset vaikutteet että sisäiset motivaatiotekijät voivat lisätä henkilön kiinnostusta liittyä ääriilikkeisiin ja käyttää väkivaltaa vaikutuskeinona. On kuitenkin tärkeää muistaa, että ääriilikkeen aatemaailman omaksuminen ei automaattisesti johda väkivaltaiseen toimintaan. Eikä väkivallan käyttö aina edellytä ääri-ideologian sisäistämistä. Terrorismitutkijan Magnus Ranstorpin mukaan väkivaltaiselle radikalisoitumille altistavia tekijöitä kannattaa ajatella kaleidoskooppina, joka pitää sisällään monenlaisia temaattisia kategorioita: yksilöpsykologisia, sosiaalisia, poliittisia, ideologisia, kulttuurisia, uskonnollisia sekä ryhmädynamiikkaan, sosiaaliseen mediaan ja rekrytointiin liittyviä tekijöitä.⁵

Yksi tapa tarkastella radikalisoitumista on kiinnittää huomiota niin sanottuihin **työntö- ja vetotekijöihin**. Ne voivat liittyä yksilöön itseensä tai yhteiskuntaan hänen ympärillään. Vetotekijöillä tarkoitetaan positiivisia asioita ja hyötyjä, jotka kannustavat yksilöä liittymään ääriilikkeeseen. Työntävät tekijät saavat puolestaan henkilön etsimään vaihtoehtoja ryhmää, identiteettiä tai aatemaailmaa ja näin ollen lisäävät henkilön haavoittuvaisuutta ääriajattelulle. Nämä tekijät vaihtelevat henkilön ominaisuuksien (esim. sukupuolen, iän, ideologisen vakaumuksen tason) mukaan. Jokin yksittäinen tapahtuma tai kokemus voi myös toimia laukaisevana tekijänä.

⁵ Ranstorp, 2016.

Kuva 1. Kaleidoskooppi.

Kuten Ranstorpin kaleidoskooppi tuo esille (kuva 1. kaleidoskooppi), väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääriajattelun työntäviin tekijöihin kuuluvat:

- syrjäytyminen
- yksilön tai yhteisön marginalisoituminen
- ulkopuolisuuden tunne
- altistuminen yksipuolisille näkemyksille
- heikentynyt sosioekonominen asema
- pettymys demokratiaan ja poliittiseen toimintaan
- turhautuminen
- puutteelliset sosiaaliset verkostot sekä läheisen menetys
- kokemukset epäoikeudenmukaisuudesta
- hyväksynnän puute
- väkivallan ihannointi tai
- henkilökohtaisessa elämässä tapahtuvat kriisit.

Vetäviin tekijöihin taas lukeutuvat:

- yhteenkuuluvuuden tunne
- seikkailun ja jännityksen kaipuu
- lupaus kunnioituksesta
- sosiaalinen verkosto
- romantisoitu kuva sankaruudesta tai ideologiasta tai
- merkityksellisyyden ja sitoutumisen tunne.⁶

Ammattilaisilla on usein houkutus käyttää radikalisoitumista selittäviä malleja riskiarvioiden tekemisessä. Siihen sisältyy kuitenkin merkittäviä epävarmuustekijöitä. Erityisesti nuorten käyttäytymisessä on usein piirteitä, jotka voidaan tulkita radikalisoitumiseksi, vaikka kyse on vain nuoruusikäen tai hankalaan elämäntilanteeseen liittyvästä toiminnasta tai oirehdinnasta.

⁶ Ranstorp, 2016; Sieckenlick ym., 2018.

SUOJAAVAT TEKIJÄT

Suojaavat tekijät (kuva 1. kaleidoskooppi) toimivat riskitekijöiden vastavoimana ja niillä on merkittävä rooli henkilön psyykkisen hyvinvoinnin tukemisessa. Ne lisäävät yksilön **resilienssiä**, eli psyykkistä palautumis- ja selviytymiskykyä muutosten ja vastoinkäymisten kohtaamisessa. Sekä nuorten kanssa toimivilla ammattilaisilla, että huoltajilla on mahdollisuus auttaa lisäämään suojatekijöitä nuoren elämässä, ja näin ennaltaehkäistä nuoren alttiutta väkivaltaiseen ääriajatteluun ja radikalisoitumiseen.

Kuten Ranstorpin kaleidoskooppi tuo esille, suojaaviin tekijöihin lukeutuvat sosiaaliset selviytymistaidot, autonomia, perheen tuki, osallisuuden tunne, uskonnollinen tietoisuus ja demokraattisen kansalaisuuden vahvistaminen. Jokainen suojatekijä vahvistaa yksilön resilienssiä suhteessa tiettyyn riskitekijään:

- Sosiaalisten selviytymistaitojen vahvistaminen auttaa nuorta kohtaamaan sosiaalisia ongelmia.

- Kriittisen itsenäisen ajattelun sekä hyvän itsetunnon kehittäminen puolestaan suojaa nuorta ryhmädynamiikan kielteisiltä vaikutuksilta, kuten ryhmän luomalta sosiaaliselta paineelta, joka voi estää nuorta kritisoimasta vallitsevia ajattelumalleja.
- Perheen tuki on avainroolissa nuoren suojautumiselta ekstremististen ympäristöjen vaikutteilta ja rekrytoinnilta.
- Nuoren henkilökohtaisen osallisuuden ja psyykkisen selviytymiskyvyn tukeminen auttaa ehkäisemään kulttuuri- ja identiteetikriisejä.
- Tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja rauhaa kunnioittavan uskonopin jakaminen sekä opetuksessa että verkon välityksellä, on tärkeässä roolissa nuoren suojaamiseksi uskonnollisten ääriyhmien ideologiselta propagandalta.
- Nuoren aktiivisen, demokraattisen kansalaisuuden tukeminen, esimerkiksi vahvistamalla nuoren rauhanomaisia konfliktinratkaisutaitoja ja lisäämällä tietoutta hänen kansalaisoikeuksistaan voi suojata nuorta poliittiselta vieraantumiselta/apaattisuudelta.⁷

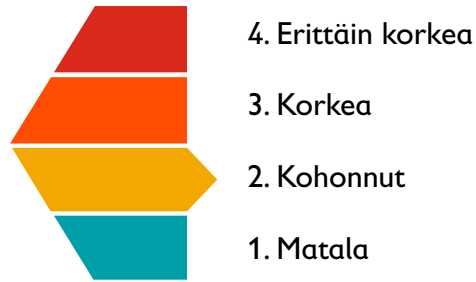
⁷ Sieckenlick ym., 2018; Lehtinen, 2018.

TILANNE SUOMESSA

”Suurin vakavan väkivallan, kuten joukkosurman, uhka liittyy yksittäisiin toimijoihin, joiden motiivi voi liittyä laajasti väkivaltaiseen ekstremismiin. Yksittäiset toimijat toimivat harvoin yksin, he ovat yleensä osa jotain sosiaalista ympäristöä internetissä.”⁸

Suojelupoliisin mukaan väkivaltaisen radikalisoitumisen uhka on Suomessa pieni verrattuna moneen muuhun maahan, ja keskeinen riski liittyy yksittäisiin toimijoihin. Suojelupoliisin vuoden 2020 vuosikirjan mukaan terrorismin uhka-arvio on neliportaisella asteikolla tasolla kaksi, eli kohonnut (kuva 2.), ja etenkin äärioikeistolaisen terrorismin uhka on länsimaissa voimistunut. Kohonnut uhka-arvio tarkoittaa sitä, että Suomessa on ”merkittävää terrorismin tukitoimintaa ja tunnistettuja henkilöitä sekä ryhmiä, joilla on motivaatio ja kyky toteuttaa terroristi-isku”.⁹ Väkivaltaisen radikalisoituminen ja sen motivoima väkivaltainen toiminta onkin lisääntynyt viime vuosina, ja se näkyy myös poliisin rikostilastoissa.

Muun muassa sosiaalinen media on helpottanut väkivaltaisen puheen ja ideologioiden levittämistä ja mahdollistanut suuremman yleisön saavuttamisen. Globaalia verkkoympäristöä pidetään merkittävänä tekijänä esimerkiksi äärioikeistolaisen ideologian leviämisessä. Myös Suomessa on havaittu yhteyksiä kansainvälisiin äärioikeistoverkostoihin. Terroristijärjestöjen ja ääriliikkeiden keskusteluryhmiä on aktiivisesti suljettu sosiaalisen median alustoilla, joten kommunikointi tapahtuu valtaosin salattujen yhteyksien kautta. Verkkoympäristössä tapahtuvaa toimintaa pyritään aktiivisesti salaamaan.¹⁰

Kuva 2. Suojelupoliisin uhka-arvio on tällä hetkellä tasolla kaksi, eli kohonnut.

Suomessa toimivat väkivaltaiset ääriliikkeet voidaan luokitella neljään kategoriaan:

1. väkivaltainen ulkoparlamentaarinen äärioikeisto
2. väkivaltainen ulkoparlamentaarinen ääri-vasemmisto
3. radikaalit vaihtoehtoliikkeet ja
4. uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi.¹¹

⁸ Sisäministeriö, 2018, s.11.

⁹ Ibid.

¹⁰ Suojelupoliisi, 2020.

¹¹ Sisäministeriö, 2020.

¹² Ibid.

VÄKIVALTAINEN ULKOPARLAMENTAARINEN ÄÄRIOIKEISTO

Tällä hetkellä suurimman uhan Suomen turvallisuudelle muodostaa ulkoparlamentaarin äärioikeisto. Vaikka äärioikeisto on melko hajanainen, se on laajalle levittäytynyt ryhmittymä. Vuonna 2019 siihen liittyvien ryhmittymien ja yksilöiden toimintaa havaittiin lähes kaikkien poliisilaitosten alueilla.¹² Yleisimmin äärioikeiston toiminta näkyy katukuvassa spontaanina väkivaltana ja mielenosoituksina, ja verkossa äärioikeistolaisista viestintää löytyy runsaasti suomenkielisiltä alustoilta. Runsa viestintä osoittaa, että aatteella on passiivisia kannattajia, ja heitä on huomattavasti enemmän kuin niin sanottuja katuaktiiveja. Näkyvimpänä toimijana on jo vuosia ollut uusnatsistinen Pohjoismainen Vastarintaliike (PVL), jonka toimintaa poliisi on ajanut lakkautettavaksi vuodesta 2017. Korkein oikeus on vuonna 2019 asettanut liikkeen väliaikaiseen toimintakieltoon lainvoimaisen tuomion julistamiseen saakka, ja vuoden 2020 lopulla se määrättiin lakkautettavaksi. Alemmissa oikeusasteissa PVL ja sen alajärjestöt on jo aiemmin tuomittu lakkautettaviksi. PVL on sittemmin sirpaloitunut pienemmiksi järjestöiksi, joista esim. Kohti Vapautta! -niminen kansallissosialistiseksi järjestöksi identifioitunut liike aktivoitui lakkauttamisen jälkeen. Väkivallan uhka liittyen liikkeisiin ja heidän seuraajiinsa on korkea, sillä väkivaltaa viholliseksi luokiteltua henkilöä kohtaan pidetään oikeutettuna. Vihollinen taas saattaa olla kuka tahansa, joka vastustaa kansallissosialistista aatetta tai järjestöä.

Myös maahanmuuttovastainen katupartiojärjestö Soldiers of Odin on aktivoitunut jälleen vuoden 2018 lopulla. Sen toimintaa on havaittu noin 30 paikkakunnalla, mikä on aiheuttanut pelkoa etenkin maahanmuuttajataustaisen väestön keskuudessa. Skinheadliikkeen toiminta on jatkunut edelleen melko aktiivisena, mutta

sillä ei ole toiminnassaan juuri keskeistä johtoa ja ideologisesti se on myös jokseenkin jäsentymätön. Liikkeen toiminta näkyy erityisesti spontaanina katuväkivaltana ja pahoinpitelyinä.

VÄKIVALTAINEN ULKOPARLAMENTAARINEN ÄÄRIVASEMMISTO

Järjestäytyminen selkeiksi ryhmittymiksi ei tyypillisesti kuulu väkivaltaisen ulkoparlamentaarin äärivasemmiston toimintaan. Tällä liikehdinnällä tarkoitetaan erityisesti anarkismia ja antifasismia, joka näyttäytyy ensisijaisesti äärioikeistoa vastustavina mielenosoituksina. Radikaalien antifasistien päätoimintamuoto on verkko vaikuttaminen, ja sen avulla pyritään usein esimerkiksi paljastamaan äärioikeistoon kuuluvien henkilöiden tietoja ja asioita.¹³

RADIKAAЛИТ VAIHTOEHTOLIИККЕЕТ

Sisäministeriön mukaan radikaaleihin vaihtoehtoliikkeisiin lukeutuvat radikaali ympäristöliikehdintä sekä eläinoikeusliike. Radikaalin eläinoikeusliikkeen toiminta on ollut maltillisempaa jo yli vuosikymmenen ajan kun toiminta on muuttunut turkistarhaiskuista tuotantotilojen salakuvaukseen ja tiedon levittämiseen. Radikaalin ympäristöliikehdinnän toiminta on Suomessa hiipunut selkeästi vuoden 2016 jälkeen, kun viimeisin ydinvoimaa vastustava kampanja loppui. Muualla Euroopassa radikaali ympäristöliikehdintä on keskittynyt isojen rakennushankkeiden vastustamiseen. Toiminta on ollut pääosin rauhanomaista, mutta paikoin on ilmennyt protesteissa tapahtuvia yhteenottoja poliisin kanssa sekä rakennushankkeiden väkivaltaista vastustamista¹⁴.

¹³ Sisäministeriö, 2020 ja Sisäministeriö, 2018.

¹⁴ Ibid.

USKONNOLLA PERUSTELTU VÄKIVALTAINEN EKSTREMISMI

Uskonnolla perusteltua väkivaltaista ekstremismia ei voi suoraan liittää vain yhteen uskonnolliseen liikkeeseen, ja sitä määritelläänkin eri maissa eri tavoin. Suomessa ja Euroopassa uskonnolla perusteltu väkivaltainen ekstremismi liittyy useimmiten radikaali-islamisiin. Turussa vuonna 2017 tapahtunut puukotus oli Suomen ensimmäinen radikaali-islamisiin liittyvä terroriteko. Iskussa kuoli kaksi henkilöä ja loukkaantui useita. Radikaali-islamismien ideologiaa aktiivisesti ajavat ovat pitkälti yksittäisiä toimijoita tai pienryhmiä ja Turun puukotuksen kaltaiset iskut ovat todella harvinaisia.

Syyrian ja Irakin konflikteilla ja maiden epävakaalla tilanteella on ollut maailmanlaajuinen vaikutus, etenkin Isisin vuoksi. Suomesta onkin lähtenyt vuosien 2012–2016 välisenä aikana yli 80 vierastaistelija alueille. Muutama kymmen on palannut takaisin Suomeen, mutta alueella on yhä kymmeniä ihmisiä, joihin kuuluu aikuisia ja lapsia. Suurin osa paluumuuttajista todennäköisesti jatkaa toimintaansa radikaaleissa islamistisissa verkostoissa, esimerkiksi rekrytoimalla kannattajia ja levittämällä ääri-ideologiaa.¹⁵ Vuoden 2019 lopussa Al-Holin leirillä Koillis-Syyriassa oli yli 10 naista sekä yli 30 lasta, joilla on yhteyksiä Suomeen. Hallitus on linjannut, että Suomi pyrkii kotiuttamaan leirillä olevia lapsia. Konfliktialueilla asuneet ja syntyneet lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja ovat mahdollisesti olleet vuosien ajan altistuneita propagandalle, väkivallalle ja ekstremistiselle toiminnalle. Suomi on valmistellut toimintaa heidän integroimisekseen.¹⁶

EKSTREMISTINEN LIIKEHDINTÄ VERKOSSA

Vuoden 2021 alkukeväällä julkaistiin tutkimus¹⁷, joka käsitteli ekstremistisen puheen ilmenemistä suomenkielisessä verkkoympäristössä ja valtakunnallisessa uutismediassa. Tutkimuksen mukaan väkivallan hyväksyvää ja epäinhimillistä keskustelua esiintyy avoimilla suomenkielisillä verkkoalustoilla ja kuvalaudoilla, mikä lisää huolta ekstremistisen näkemysten normalisoitumisesta ja siirtymisestä julkiseen keskusteluun polarisaatiota aiheuttaen. Äärioikeistolainen ja maahanmuuttovastainen keskustelu ovat voimakkaammin esillä kuin ääri-vasemmistolainen väkivaltapuhe.

Ilmiö näkyy alustoilla esimerkiksi halventavana puheena, nationalistisena ajatteluna ja maahanmuuttovastaisuutena, ja kohdistuu äärioikeiston vastustajiksi miellettyihin osapuoliin (maahanmuuttajat, seksuaalivähemmistöt, uskonnolliset ja etniset vähemmistöt yms.). Väkivallan hyväksyvää ja ihanhoivaa aineistoa on kuitenkin viime vuosina poistettu eri alustoilta varsin tehokkaasti. Jihadistiseen toimintaan liittyvä suomalainen verkkoaineisto on ollut vähäistä ja sitä esiintyy lähinnä pimeän verkon alustoilla.¹⁸

¹⁵ Suojelupoliisi, 2020.

¹⁶ Sisäministeriö, 2020.

¹⁷ Malkki ym., 2021.

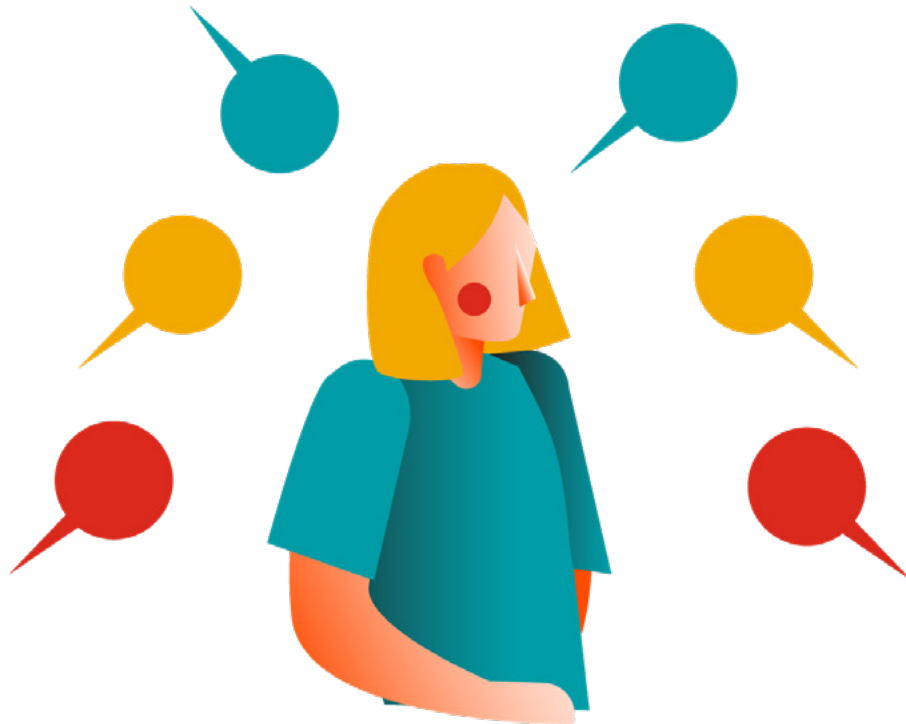
¹⁸ Ibid.

REKRYTOINTIMENETELMÄT JA -KANAVAT

Rekrytointi on operatiivinen, rakenteellinen ja rationaalinen prosessi, jossa henkilö yritetään saada liittymään osaksi organisaatiota tai ryhmää.¹⁹ Rekrytointi tapahtuu aina tietynlaisessa sosiaalisessa, kulttuurisessa ja poliittisessa kontekstissa, joten rekrytointiprosessin ymmärtäminen edellyttää monien näkökohtien huomioon ottamista. On tärkeää lisätä ymmärrystä taustalla vaikuttavista motiiveista, jotka saavat ihmiset etsimään, hyväksymään tai hylkäämään tiettyjä sosiaalisia rooleja.²⁰ Ääriliikkeillä on usein johdonmukainen toimintasuunnitelma eli rekrytointistrategia, jonka avulla pyritään tunnistamaan ja rekrytoimaan sopivia ehdokkaita erilaisia menetelmiä ja taktiikoita hyödyntämällä.²¹ Eri ääri-ideologioiden strategioissa ollaan myös havaittu samankaltaisuuksia.²²

Ääriliikkeillä on usein johdonmukainen toimintasuunnitelma eli rekrytointistrategia, jonka avulla pyritään tunnistamaan ja rekrytoimaan sopivia ehdokkaita erilaisia menetelmiä ja taktiikoita hyödyntämällä.

Katsausta varten tehtyjen asiantuntijahaastatteluiden sekä ilmiötä käsittelevien raporttien ja tutkimusten perusteella suomalaisia ja Suomessa asuvia nuoria rekrytoidaan pääasiassa verkkoviestinnän, sosiaalisen median, videopelialustojen, pimeän verkon foorumeiden ja fyysisten kohtaamisten keinoin. Lisäksi visuaalista viestintää, huumoria, salaliittoteorioita, sekä groomingia käytetään väkivaltaiseen ekstremismiin houkuttelevina menetelminä. Tämä osio keskittyy näiden rekrytointimenetelmien ja -kanavien esiintyvyyden ja dynamiikan tarkasteluun.

¹⁹ Radicalisation Awareness Network (RAN) Health and Social Care (H&SC), 2019.

²⁰ Bonelli ym., 2014.

²¹ RAN H&SC, 2019.

²² Yayla, 2021.

GROOMING

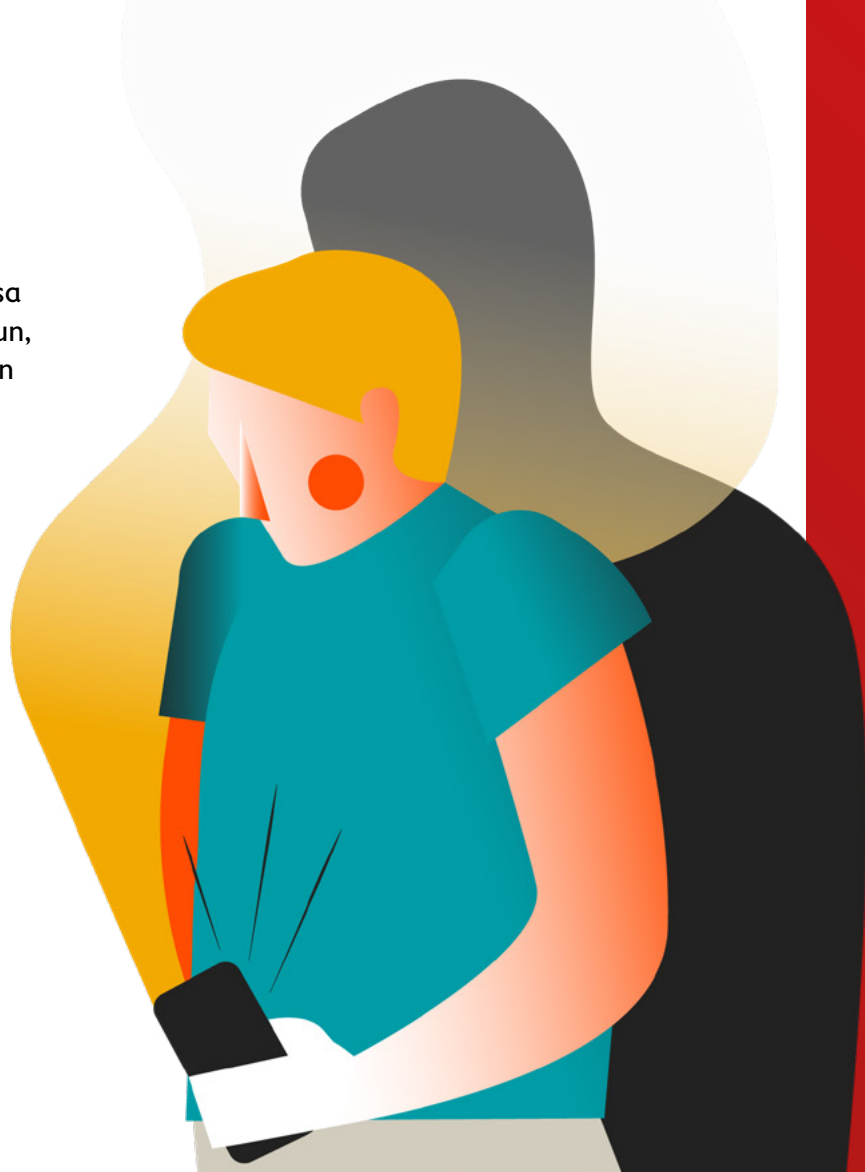
Verkossa lapsia ja nuoria houkuttellaan systemaattisesti, myös ääriliikkeisiin. Houkuttelusta käytetään myös usein termiä **grooming**. Tavallisimmin groomingilla tarkoitetaan (verkossa, verkon ulkopuolella tai molemmissa ympäristöissä tapahtuvaa) lapseen tai nuoreen kohdistettua houkuttelua seksuaalisiin tarkoituksiin. Menetelmä perustuu siihen, että verkkokäyttäytymistä seuraamalla voidaan löytää houkuttelulle alttiit henkilöt ja tunnistaa heidän kiinnostuksen kohteensa. Kerätyn tiedon perusteella voidaan räätälöidä oikeanlainen lähestymistapa sekä rakentaa tiivis kiintymys- ja luottamussuhde uhriin. Myös väkivaltaiset ääriliikkeet hyödyntävät vastaavia menetelmiä ja taktiikoita, kuten asteittaista johdattelua, ja siksi radikalisoitumisen yhteydessä esiintyvistä groomingista puhutaan ennemminkin suoraan rekrytointina.

Houkuttelussa korostuu emotionaalinen puoli: groomerit/rekrytoijat pyrkivät luomaan vahvan tunnesiteen uhriinsa ja väärinkäyttävät hallintaa tai valtaa omien etujensa mukaisesti.

Rekrytoinnin tavoin grooming on prosessi, jossa henkilö on saatu vakuutettua, usein suostuttelun, painostuksen ja manipuloinnin avulla liittymään mukaan toimintaan. Houkuttelussa korostuu emotionaalinen puoli: groomerit/rekrytoijat pyrkivät luomaan vahvan tunnesiteen uhriinsa ja väärinkäyttävät hallintaa tai valtaa omien etujensa mukaisesti. Prosessin ensimmäinen askel on uhrin valitseminen. Tämä on erittäin strateginen ja hyvin suunniteltu vaihe. Tavoitteena on etsiä yhteisiä kiinnostuksen kohteita sekä ottaa selvää henkilön persoonallisuudesta. Uhriksi

saattaa valikoitua henkilö, joka esimerkiksi etsii syventävää tietoa ideologiasta tai osoittaa johtamistaitoja.

Groomerit/rekrytoijat etsivät yleensä helppoja tapoja pitää yhteyttä uhriin ja käyttävät erilaisia manipulointitaktiikoita vakuuttelun tueksi. Pyrkimyksenä on luoda luottamuksellinen side uhriin ja saada hänet tuntemaan itsensä tärkeäksi sekä arvostetuksi, mikä puolestaan auttaa manipuloinnissa. Lisäksi tarkoituksena on eristää henkilö entisestä elämästään ja saada hänet katkaisemaan yhteydet ystäviin ja perheenjäseniin, jotka voivat hankaloittaa rekrytointiprosessia tai vaikuttaa siihen kielteisesti. Yleisesti ottaen grooming-prosessin alkamisen ja päättymisen määrittäminen on kuitenkin haasteellista.²³

²³ RAN H&SC, 2019.

FYYSISESSÄ YMPÄRISTÖSSÄ TAPAHTUVA REKRYTOINTI

Jotta ymmärrämme radikalisoitumisprosessin kokonaisuuden, tulisi ottaa huomioon sekä verkossa että kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus.²⁴ Verkkoympäristö muodostaa vain osan radikalisoitumisen kokonaisuudesta. Se ei korvaa yksilöiden tarvetta kohdata ihmisiä kasvokkain radikalisoitumisprosessin aikana eikä verkon välityksellä pysty luomaan samankaltaista luottamuksen tunnetta.²⁵

Nykypäivänä ääriajattelu näyttäytyy kasvavissa määrin verkkoilmiona, mutta jonkin verran myös etenkin järjestäytyneempien äärioikeistoryhmien katupropagandana ja mainoskampanjointina. Äärioikeistolaiset väkivallanteot tapahtuvat monesti spontaanisti, ja niiden takana on usein yksittäinen toimija tai pienempi ryhmä.

Nuoret päätyvät tekemisiin ääriliikkeiden kanssa tyypillisesti tutustumalla alakulttuuriin. Musiikkikulttuuri on etenkin uusnatseille tärkeä kanava ja monille jäsenille ensimmäinen kosketus ääriryhmän toimintaan. Äärioikeistolaiset järjestävät myös jonkin verran julkisia tilaisuuksia, joiden tarkoituksena on levittää propagandaa ja rekrytoida uusia jäseniä.²⁶

Suomessa uusnatsit ovat korona-aikana yrittäneet houkutella nuoria liittymään mukaan toimintaan mm. levittämällä mainoksia katupylväisiin ja jakamalla materiaaleja postilaatikoihin. Rekrytointi on ollut näkyvää ja aktiivista.²⁷

Rekrytointia tapahtuu jonkin verran suorien yhteydenottojen kautta, mutta ensisijaisesti nuoria houkutellaan mukaan ääriryhmän toimintaan kaveripiirin, sukulaisen tai harrastusten, eikä varsinaisen rekrytoijan kautta.²⁸ Rekrytointi perustuu siis pitkälti henkilökohtaisiin suhteisiin. Fyysisillä kontakteilla ja sosiaalisilla verkostoilla on merkittävä rooli radikalisoitumisessa, sillä hyväksyntää ja oikeutusta väkivaltaisille toimintatavoille haetaan ryhmästä. Väkivaltaiseen toimintaan saatetaan osallistua esimerkiksi lojaaliudesta ystäviin tai sukulaisiin. Ihmiset suhtautuvat paljon avoimemmin ääriryhmään liittymiseen, jos johdattelija on ennestään tuttu ja luotettava ihminen. Esimerkiksi Syyriaan ja Irakiin lähteneiden suomalaisten vierastaistelijoiden kohdalla sotatoimialueella jo oleskeleva kaveri tai sukulainen on saanut houkuteltua henkilön siirtymään alueelle.²⁹

²⁴ Von Behr ym., 2013.

²⁵ Von Behr ym., 2013; Schils ja Verhage, 2017.

²⁶ Asiantuntijahaastattelu 16.04.2021.

²⁷ Lumme, 2020.

²⁸ Asiantuntijahaastattelu 16.04.2021.

²⁹ Asiantuntijahaastattelu 13.04.2021.

Rekrytointia tapahtuu myös kuntosaleilla ja harrastustoiminnassa, esimerkiksi kamppailulajien ja nyrkkeilyn parissa, sillä taistelutaitojen vuoksi lajin harrastajat saattavat olla alttiimpia viesteille, jotka vaativat itsepuolustusta ja muiden ihmisten puolustamista.³⁰ Ennalta estävän poliisityön asiantuntijat³¹ kertovat, että ääriyhmät naamioivat väkivaltaa kamppailulajeihin ja oikeuttavat väkivallan

käytön puolustautuakseen esimerkiksi jotakin ulkopuolista uhkaa vastaan. Kamppailulajien roolista rekrytoinnissa tiedetään kuitenkin varsin vähän.

Nuorisoryhmistä voi myös muodostua katujengejä, jotka käyttävät väkivaltaa. Näitä nuorisojengejä voidaan pitää otollisena kohteena väkivaltaisten ääriliikkeiden rekrytoinnissa.

³⁰ RAN, 2019.

³¹ Asiantuntijahaastattelu 08.04.2021.

REKRYTOINTI VERKKOYMPÄRISTÖISSÄ

Verkossa esiintyvä ääriajattelu, radikalisoituminen ja vihapuhe etenkin nuorten keskuudessa on viime vuosina kiinnostanut tutkijoita.³² Myös sosiaalisen median yhteys väkivaltaiseen radikalisoitumiseen on herättänyt kiinnostusta useiden tutkijoiden keskuudessa. On kuitenkin olemassa vain vähän tieteellistä näyttöä verkkoympäristön ja sosiaalisen median rekrytointistrategioiden todellisista vaikutuksista nuoriin, ja vielä harvemmin tutkimukset käsittelevät sukupuolieroja radikalisoitumisessa.

Stereotyyppinen mielikuva siitä, että ensisijaisesti miehet osallistuvat ääriliikkeiden toimintaan on hiljalleen muuttumassa.³³ Muun muassa Euroopassa naisten rooli äärioikeistoliikkeissä on viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana muuttunut passiivisesta osallistujasta aktiivisempaan osallistumiseen.³⁴

Digitalisaation myötä erilaiset ajatusmallit ja aatteet ovat saaneet yhä enemmän näkyvyyttä, ja digitaalisia kanavia käyttävät

myös ääri-ideologiaa kannattavat organisaatiot ja ihmiset, jotka hyödyntävät verkkoalustoja mm. rekrytointitarkoituksessa, propagandan ja vihapuheen levittämisessä sekä manipuloinnin välineenä. Erityisesti identiteettiään etsivät ja muokkaavat nuoret ovat alttiita verkossa tapahtuvalle rekrytoinnille.³⁵ Verkkoympäristössä kohtaa helposti laajan kirjon erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä, mikä voi ajaa ihmisiä huijausten, valheiden ja disinformaation syövereihin. Verkkomaailmassa voi lisäksi törmätä henkilöihin, jotka lietsovat negatiivisia stereotyyppioita ja näin pyrkivät lisäämään vastakkainasettelua eri ryhmien välillä.

Verkko voi myös toimia kaikukammion tavoin, jolloin nuori saa radikaaleille ajatuksilleen vastakaikua ja kannatusta. Onkin ensisijaisen tärkeää opastaa nuoria eri tietolähteiden luotettavuuden arvioinnissa, kun nuori ei vielä ole omaksunut äärimmäistä ideologiaa tai osallistunut ääriliikkeen tai -ryhmittymän toimintaan.

³² Hawdon ym., 2015.

³³ Alava ym., 2017.

³⁴ RAN, 2019.

³⁵ Geeraerts, 2012.

Vaikka on olemassa vain vähän tieteellistä näyttöä siitä miten paljon verkkomaailman ääriaineisto vaikuttaa nuoren radikalisoitumiseen, on kuitenkin pystytty osoittamaan että sillä on roolinsa. Merkittävä määrä tieteellistä tutkimusta on keskittynyt internetissä levitettävien radikaaliviestien sisältöön, kun taas paljon vähemmän tiedetään siitä, kuka todella altistuu ääriajattelua lietsovalle materiaalille. Väkivaltaiselle mediasisällölle altistumisella saattaa olla asenteeseen ja käytökseen liittyviä seurauksia, mutta ääriaineisto ei kuitenkaan itsessään radikalisoi.³⁶ Lisäksi tulee olla tietoinen verkkoalustoista, joilla potentiaalisia ääriyhmän jäseniä lähestytään sekä tunnistaa kriteerit, joiden perusteella jäsenet valitaan.³⁷ Ääriyhmät tekevät itse rekrytointityötä, mutta myös omaehtoista liittymistä tapahtuu, jolloin voitaisiin rekrytoinnin sijasta puhua ”rekrytoitumisesta”³⁸.

Ääriiikeryhmittymät hyödyntävät toiminnassaan erilaisia nettialustoja, jotka mahdollistavat mm. verkostoitumisen, kollektiivisen identiteetin rakentamisen, nopean tiedonkulun, solidaarisuuden tunteen vahvistamisen ja yhteydenpidon jatkumisen niiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat kiinnostuneita ääriyhmän ajatusmaailmasta.³⁹ Rekrytointi verkon välityksellä voi tapahtua anonyymisti ja sen välityksellä saavuttaa helpommin globaalin yleisön kuin kasvotusten tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla. Verkon anonyymisyys voi osaltaan myös lisätä polarisaatiota ja vihamielisyyttä. Verkkoympäristössä on matalampi kynnyksesi esittää valtavirrasta poikkeavia mielipiteitä, mikä puolestaan voi normalisoida ekstremistisiä näkemyksiä. Suojelupoliisin mukaan ääriiikkeillä ei välttämättä ole selkeää ryhmää tuottamassa materiaalia, mutta netissä on paljon keskusteluryhmiä, joissa jaetaan tietoa ja ihannoidaan väkivaltaisia tekoja.

Rekrytoijat käyttävät interaktiivisia alustoja etsiessään nuoria, jotka ovat vastaanottavia järjestön sanomalle.⁴⁰ Sivustot ovat räätälöity nuorten kiinnostuksen kohteiden mukaisesti ja saattavat sisältää esimerkiksi värikkäitä piirroksia ja pelejä. Ääriiikkeet hyödyntävät viestinnässään mm. keskustelufoorumeita ja (suljettuja) chat-palveluita, jotka tarjoavat nuorille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti keskusteluun, vahvistaa omaa identiteettiä ja saada samalla vaikutteita muilta.⁴¹

Verkkoympäristössä kohtaa helposti laajan kirjon erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä, mikä voi ajaa ihmisiä huijausten, valheiden ja disinformaation syövereihin.

Erilaisia viestintäsovelluksia käytetään niin ryhmien sisäiseen keskusteluun kuin myös rekrytointiin. Joidenkin sovellusten hyödyntämät viestinnän salausmenetelmät sekä automaattinen viestin poistaminen tietyn ajan kuluessa vaikeuttavat merkittävästi viestien jäljittämistä, jolloin esimerkiksi tiedustelupalvelun/viranomaisten on hankala valvoa käyttäjien toimintaa tai päästä heidän jäljilleen.⁴² Terrorismitilanteesta ja -suuntauksista EU:ssa vuonna 2020 tehty selvitys osoittaa, että ääriyhmittymät ovat usein hyödyntäneet toiminnassaan salattuja viestisovelluksia, kuten Telegramia – kyseinen viestisovellus on tällä hetkellä suosituin kommunikointikanava. Suomalaisia näkee paljon radikaaleissa Telegram-ryhmissä, ja he myös ylläpitävät englanninkielisiä chat-ryhmiä.⁴³ Ryhmiin harvoin eksyy vain satunnaisia kävijöitä eikä ulkopuolisilla ole pääsyä niihin.

³⁶ Frissen, 2021.

³⁷ Bonelli ym., 2014.

³⁸ Asiantuntijahaastattelu 13.04.2021.

³⁹ Schils ym., 2017.

⁴⁰ Weimann, 2004.

⁴¹ Bott ym., 2009.

⁴² Asiantuntijahaastattelu 13.04.2021.

⁴³ Asiantuntijahaastattelu 16.04.2021.

SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalinen media voi auttaa tietyn sanoman tai ideologian leviämistä etenkin maissa, joissa internetyhteys on laajalti saatavilla.⁴⁴ Navigointi sosiaalisen median informaatiotulvan keskellä saattaa olla monelle nuorelle haasteellista, ja verkossa liikkuvat virheelliset käsitykset lisäävät esimerkiksi salaliittoteorioiden leviämistä. Verkossa kiertävät piilevät viestit voivat johtaa etenkin nuorempia internetin käyttäjiä harhaan ja pyrkiä ohjaamaan nuoren ajattelua sekä toimintaa. Kriittinen medialukutaito on avainasemassa tällaisen johdattelun torjumisessa. Nuorten radikalisoituminen on globaali ja moniulotteinen ilmiö, jossa sosiaalinen media voi toimia strategisena välineenä esimerkiksi väkivaltaiseen käyttäytymiseen yllyttämisessä.⁴⁵ Kotimaisen äärioikeiston kentästä on vuosien saatossa muotoutunut sosiaalisen median ilmiö. Se, mihin suuntaan sosiaalinen media muuttuu, määrittää pitkälti myös ääriyhmiä toimintaa.⁴⁶

Nuorten radikalisoituminen on globaali ja moniulotteinen ilmiö, jossa sosiaalinen media voi toimia strategisena välineenä esimerkiksi väkivaltaiseen käyttäytymiseen yllyttämisessä.

Sosiaalista mediaa pidetään yleisesti ympäristönä, joka pikemminkin auttaa kuin aiheuttaa väkivaltaista radikalisoitumista. Radikalisoitumista voi esiintyä niin yksityisessä pienryhmäviestinnässä kuin kahdenvälisessä sähköpostiviestittelyssä.⁴⁷ Sosiaalisessa mediassa toistuvasti jaettu samankaltainen sisältö samanmielisten henkilöiden kesken toimii esimerkkinä **yksimielisyysvinoumasta**. Yksimielisyysvinoumalla tarkoitetaan taipumusta uskoa siihen, että omat uskomukset, arvot ja tavat ovat oletettua yleisempiä. Kun jokin asia muuttuu entistä tutummaksi, se alkaa vaikuttaa yhä suosittummalta ja totuudenmukaisemmalta, minkä vuoksi nuori saattaa altistua verkkoympäristöissä esiintyvälle propagandalle, vihapuheelle, rasismille tai harhaanjohtavalle tiedolle. Mikäli nuori ei pääse keskustelemaan avoimesti ja rakentavasti esimerkiksi ideologioihin tai uskomuksiin liittyvistä ajatuksista luotettavan aikuisen kanssa, niin hän saattaa turvautua sosiaaliseen mediaan etsiessään vastauksia ja hyväksyntää.⁴⁸

⁴⁴ Thompson 2012.

⁴⁵ Alava ym., 2017.

⁴⁶ Asiantuntijahaastattelu 16.04.2021.

⁴⁷ Alava ym., 2017.

⁴⁸ Benjamin ym., 2021.

On tärkeää ottaa huomioon, että nuoret voivat törmätä internetin ja sosiaalisen median sisältöihin, vaikka eivät etsi niitä aktiivisesti. Sosiaalisen median algoritmit keräävät valtavan määrän käyttäjäspesifiä dataa, jonka perusteella ne päättävät minkälaista sisältöä kullekin käyttäjälle kannattaa näyttää. Tavoitteena on parantaa käyttäjien kokemusta ja saada heidät viihtymään yhä enemmän mainoksia vilisevien sivustojen tai sovelluksien parissa, jotta alustojen omistajat saisivat enemmän mainostuloja. Muun muassa Youtube-videopalvelu lukeutuu suosituimpien sosiaalisen median kanavien joukkoon, ja alustan suosittelualgoritmi vaikuttaa keskeisesti siihen, miten katsojat videopalvelun sisältöä käyttävät. Youtube rajoittaa haitallisten ja laittomien materiaalien julkaisua, mutta samanaikaisesti alusta sallii sisällön, jonka voidaan katsoa radikaalisoivan joko vahingossa tai valvontaresurssien puutteen vuoksi. Sosiaalisen median suosittelualgoritmit voivat siis myös toimia ikään kuin manipuloinnin välineenä, jolloin käyttäjälle kohdennettu materiaali sisältää puolueellisia tai jopa radikaaleja näkemyksiä.⁴⁹

⁴⁹ Ledwich ym., 2020 ja Haavisto, 2020 ja Auvinen, 2021.

VIDEOPELIALUSTAT

Maailmassa on yli kaksi miljardia videopelien käyttäjää, joista moni etsii uusia kokemuksia ja jännitystä sekä yhteyttä toisiin pelaajiin. Nykyään erityisesti nuoret viettävät merkittävän osan päivästäan erilaisten viihdemedioiden, kuten internetin ja videopelien, parissa.⁵⁰ Videopelien pelaamisella voi olla monia positiivisia vaikutteita nuoren kehitykseen, mutta toiminnalla on myös kääntöpuolensa: suosion myötä videopeleistä on muodostunut houkutteleva rekrytointikanava ääriyhmille.⁵¹ Videopelien käyttö väkivaltaisten ääriyhmien rekrytointin välineenä ei ole uusi ilmiö: jo 2003 vuonna jihadistinen Hizbollah-järjestö loi oman videopelin rekrytoidakseen uusia jäseniä. Myös Isis ja väkivaltaiset äärioikeistojärjestöt ovat luoneet omia videopelejä rekrytointikanavaksi.

Väkivaltaiset ääriyhmät modifioivat ja käyttävät suosittujen videopelien eri ominaisuuksien muokattavuutta (esimerkiksi muuttamalla pelihahmoja tai -ympäristöä) ja kuva- ja videomateriaalia omiin tarkoituksiinsa. Tämä voi herättää videopelien käyttäjissä mielenkiintoa äärijärjestöjen toimintaa kohtaan. Äärijärjestöistä esimerkiksi Isis on käyttänyt rekrytointikampanjoissaan videoklippejä Grand Theft Auto (GTA)V -pelistä, ja mainostanut tekevänsä samoja asioita kuin pelissä, tarjoten siten "reaalimaailman" version GTA-pelistä.⁵²

Myös videopelien chat-toiminnot antavat ääriilikeille mahdollisuuden kommunikoida pelaajien kanssa ja houkutellessa haavoittuvia henkilöitä mukaan toimintaan. Rekrytoijat voivat tavoitella kannattajia videopelien chat-toimintojen kautta luodakseen suhdetta pelaajaan ennen kuin kutsuvat heidät suljetuimmille alustoille.

Videopelien pelaamisella voi olla monia positiivisia vaikutteita nuoren kehitykseen, mutta toiminnalla on myös kääntöpuolensa: suosion myötä videopeleistä on muodostunut houkutteleva rekrytointikanava ääriyhmille.

Kun ekstremistejä on ajettu ulos sosiaalisen median chat-kanavilta, jotkut heistä ovat muuttaneet propagandaansa ja rekrytointiansa samankaltaisille pelimaailman alustoille, kuten Discordiin⁵³. Nämä alustat ovat olleet alun perin videopeliyhteisön käyttämiä, mutta ne ovat nopeasti kasvattaneet suosiotaan laajemman sosiaalisen median käyttäjäryhmän parissa.⁵⁴

⁵⁰ Saukko, 2020.

⁵¹ Kfir, 2019.

⁵² Kfir, 2019; RAN, 2020.

⁵³ Discord on videopeliyhteisölle luotu VoIP-sovellus (VoIP tai IP-puhe on termi, jota käytetään kuvaamaan tekniikkaa jonka kautta ääntä pystytään siirtää reaaliaikaisesti verkon tai muun IP-protokollaa hyödyntävän verkon välityksellä), joka toimii tietokoneella tai älypuhelimella (OmaDigiOpas, 2021).

⁵⁴ RAN, 2020.

Lisäksi ääri liikkeit hyödyntävät videopelejä pelillistämällä⁵⁵ ekstremististä toimintaa ja terrori-iskuja reaali maailmassa. Vuoden 2019 moskeijoihin kohdistetun terrori-iskun tekijä Uuden-Seelannin Christchurchissa lähetti teon suorana lähetyksenä Facebookissa. Noin 4000 ihmistä ehti nähdä videon ennen kuin se poistettiin Facebookista, mutta sitä kerettiin levittää useilla eri verkkofoorumeilla ja -alustoilla ennen teknologiafirmojen reagoimista. Terroristiteon tekijän manifestissa oli monia viittauksia videopeleihin ja pelikulttuuriin, ja itse iskussa imitoitiin ensimmäisen persoonan ammuskelu-videopelejä. Terrori-iskun pelillistämistä on sittemmin imitoitu muissa ääri-oikeistolaisissa iskuissa.⁵⁶

⁵⁵ Pelillistämällä tarkoitetaan ”pelillisten elementtien ja mekanismien, kuten tasojen ja palkintojen, soveltamista ei-pelillisiin ympäristöihin” (Pentti, 2019; Werbach ym., 2012).

⁵⁶ RAN, 2021; Macklin, 2019.

VISUAALINEN VIESTINTÄ JA HUUMORIN KÄYTTÖ

Digitaalinen kulttuuri on noussut merkittäväksi osaksi meidän jokapäiväistä elämäämme. Verkon merkitys viestinnässä, järjestäytymisessä sekä aiheiden valtavirtaistamisessa on valtava. Digitaalinen ja analoginen eivät enää juurikaan poikkea toisistaan, ja verkkoon onkin muodostunut erilaisia kulttuureja ja alakulttuureja.

Huumori ja visuaalinen viestintä ovat vahvasti läsnä digitaalisissa kulttuureissa, ja erilaiset meemit ja kuvat leviävät nopeasti. Kuvien avulla on helpompaa ja tehokkaampaa esittää tunteita ja huumoria kuin tekstin avulla. Vakaviakin aiheita ja tapahtumia käsitellään verkossa laajasti huumorin avulla. Myös äärimmäisiä ajatuksia on puettu huumorin viittaan, jotta valtaväestön olisi helpompi hyväksyä ja jopa toteuttaa niitä. Jos yksilö jatkuvasti altistuu leikkimielisille kuville ja vitseille, jotka tukevat äärimmäistä ideologiaa, antisemitismia tai rasismia, tai vähättelevät väkivaltaa, on näitä aiheita helpompi normalisoida. Ääriyhmät käyttävätkin näitä trendejä ja kulttuureja tehokkaasti ja ovat sen myötä pystyneet levittämään ideologiaansa ympäri maailmaa.⁵⁷

Audiovisuaalisia elementtejä voidaan pitää merkittävänä vaikuttamisen keinona. Kvalaudoilla esiintyvä aatteellinen materiaali välittyy monesti visuaalisessa muodossa, jolloin sekä kuvilla että videoilla on tärkeä rooli ideologisessa radikaalisointityössä ja väkivaltaisen ekstremismin ihannoinnissa. Visuaalisen materiaalin tuottaminen voi tapahtua yhden henkilön toimesta, vaikka syntyisikin mielikuva siitä, että useampi henkilö osallistuisi materiaalin levittämiseen. Lisäksi kuvamateriaali ei vaadi yhtä paljon paneutumista kuin pitkän tekstin sisäistäminen.

Anonyymisyys takaa sen, ettei kommenttien ja julkaisujen lähettäjä voida tunnistaa.⁵⁸

Ekstremistit ovatkin ”kaapanneet” valtavirrassa käytettyjä **meemejä**⁵⁹, ja käyttävät niitä levittääkseen propagandaansa sekä toisaalta myös luodakseen ideologian sisäistä yhtenäisyyttä. Huumori ja ryhmän sisäiset vitsit ovat hyviä tapoja luoda vahvempaa identiteettiä ja aktivoida jäseniä digitaalisissa ympäristöissä – ne voivat myös auttaa tunnistamaan ryhmään kuuluvia ihmisiä, sillä muiden silmissä nämä kuvat saattavat vaikuttaa epämääräisiltä.

Huumori ja ryhmän sisäiset vitsit ovat hyviä tapoja luoda vahvempaa identiteettiä ja aktivoida jäseniä digitaalisissa ympäristöissä – ne voivat myös auttaa tunnistamaan ryhmään kuuluvia ihmisiä, sillä muiden silmissä nämä kuvat saattavat vaikuttaa epämääräisiltä.

Toisaalta kuvat ja meemit ovat helposti lähestyttäviä ja voivat näyttää tutuilta, vaikka niiden viesti on erilainen kuin mihin on saattanut tottua. Tällöin myös ryhmän ulkopuolinen henkilö voi tunnistaa ja ymmärtää niiden perimmäisen tarkoituksen. Tämä saattaakin olla sekä hyvä ensimmäinen kosketus uuteen ideologiaan, että otollinen tapa rekrytoida uusia ihmisiä ja houkutella etenkin nuoria mukaan ääriyhmittymään, sillä meemit ovat nuorten keskuudessa aktiivisessa käytössä. Vaikka nämä kuvat saattavat vaikuttaa hölmöiltä ja merkityksettömiltä, on tärkeää pitää ne mielessä ja seurata niiden esiintymistä, sillä kuvat madaltavat kynnystä olla vuorovaikutuksessa äärimmäisiin ideologioihin tai ääriyhmittymiin.⁶⁰

⁵⁷ RAN, 2021.

⁵⁸ Asiantuntijahaastattelu 13.04.2021.

⁵⁹ Meemi on internetissä leviävä asia (voi olla kuva, video, animaatio, musiikkivideo tai muu visuaalinen materiaali), joka saavuttaa toisinaan suuren suosion ja leviää nopeasti verkossa.

⁶⁰ RAN, 2021.

Äärioikeistolaisten käyttämiä meemejä – Kek, Pepe the Frog sekä the Happy Merchant.

Erilaisten meemien ja kuvien käyttö on erityisen yleistä äärioikeistolaisissa ryhmittymissä, joissa digitaalinen ympäristö on merkittävä verkostoitumisen ja kulttuurin luomisen väline.⁶² Tästä ehkä näkyvimpänä esimerkkinä voidaan pitää niin sanottua alt-right-liikehdintää⁶³, jonka juuret ovat pääosin verkossa. Useat keskustelupalstat ja kuvalaudat ovat myös äärioikeistolaisten toimijoiden aktiivisessa käytössä, esimerkkejä näistä ovat muun muassa englanninkieliset kuvalaudat 4Chan ja 8Chan/kun, sekä suomenkieliset Hommaforum ja Ylilauta, joista jälkimmäinen on Suomen suurin kuvalauta.

Näillä foorumeilla jaetaan muun materiaalin ja keskustelun lisäksi myös äärioikeistolaista sisältöä sekä teksti- että kuvamuodossa, ja Ylilauta onkin keskeinen verkkosivusto suomalaisten äärioikeistolaisten visuaalisen materiaalin levityksessä. Tämän tyyppisillä alustoilla on helppo levittää vihamateriaalia ja propagandaa, sillä usein ne eivät edes vaadi sisäänkirjautumista, ja kaiken voi lisätä sivuille anonyymisti ja/tai käyttäjänimen suojassa. Kuvalautojen onkin todettu olevan suuressa roolissa ekstremististen näkemysten leviämisessä.⁶⁴

Viestintä ei kuitenkaan rajoitu vain näille alustoille, vaan sitä löytyy paljon myös yleisemmillä sivustoilla. Kuvat ja meemit, joita lisätään valtavirtaisille alustoille ovatkin hieman helpommin lähestyttäviä, eivätkä välttämättä niin voimakkaasti kuvasta väkivaltaa tai sen oikeuttamista. Jos väkivaltainen viesti on puettu meemiin tai

hauskaan kuvaan, voidaan sen kritisoijat sivuuttaa huomauttamalla, että kyseessä on ”vain vitsi” ja että arvostelija on itse liian poliittisesti korrekti tai ”suvakki”. Hillitymmät meemit ja kuvat voivat siis olla oiva tapa radikalisoida ihmisiä pikkuhiljaa, sillä ne saattavat joissain määrin puhutella myös valtaväestöä, ja ovat usein tarkkaan mietittyjä ja suunniteltuja propagandatarkoituksia varten. Jos näillä sisällöillä halutaan vedota etenkin nuoriin, on niitä visuaalisesti jonkin verran rauhoitettava, sillä liian väkivaltaiset tai rajut kuvat saattavat vieraannuttaa heitä.⁶⁵

Suomessa **radikaalien antifasistien** toiminta painottuu suoran toiminnan sijaan verkkovaikuttamiseen. Tämä liikehdintä ei yleensä ole erityisen järjestäytyntä, vaan viestintä ja toiminta tapahtuvat löyhien verkostojen kautta. Antifasistit ja anarkistit kohdistavat toimintaansa hyvin pitkälti äärioikeistoon ja he usein viestinnässään oikeuttavatkin väkivallan käytön äärioikeistoa kohtaan.⁶⁶ Antifasistit käyttävät viestinnässään paljon visuaalisia keinoja, kuten revittyjä tai poltettuja hakaristilippuja. Suomessa toimiva antifasistinen verkosto Varis on aktiivinen toimija, ja heidän tarroja ja julisteita näkyykin katukuvassa paljon.

Varisverkoston Facebook-sivuilta otettu kuva.

⁶² RAN, 2021.

⁶³ Alt-right liikehdinnällä tarkoitetaan ns. vaihtoehtoista oikeistoa tai vaihtoehto-oikeistoa.

⁶⁴ Malkki ym., 2021.

⁶⁵ Halminen ym., 2015.

Jihadistista verkkomateriaalia on tuotettu erittäin runsaasti etenkin Isisin toimesta, sen vaikutuksen ollessa huipussaan vuosina 2013-2014. Näinä vuosina ryhmittymä pystyi levittämään viestintäänsä melko vapaasti sosiaalisen median kanavissa, esimerkiksi Twitterissä, Facebookissa, YouTubessa ja muilla pienemmillä alustoilla. Isisin verkkoviestintä, ymmärrys verkkoympäristöistä ja niiden merkityksestä on ollut ennennäkemätöntä. Ryhmittymä tuotti valtavia määriä kulttuurisesti relevanttia materiaalia ympäri maailmaa lukemattomille kielille käännettynä. Tämän jälkeen jihadistista sisältöä on kuitenkin pyritty poistamaan sosiaalisen median alustoilta systemaattisesti, minkä takia sen levitys on yleisillä kanavilla vähentynyt merkittävästi.

Suomenkielinen tai Suomen kontekstiin kohdistettu sisältö on koko ajan ollut vähäistä, eikä visuaalista materiaalia, jossa Suomea maalattaisiin viholliseksi, ole juurikaan esiintynyt. On kuitenkin mahdollista, että tämänkaltaista materiaalia saattaisi löytyä suljetuilta alustoilta, joihin vain kutsutuilla on pääsy. Tutkijat ovatkin huomanneet, että aatteen kannattajat kuluttavat paljon aikaa jihadistisen verkkoaineiston parissa ennen liikehdintään osallistumista.⁶⁷ Jihadistinen liikehdintä on ollut taas kasvussa Euroopassa, joten on mahdollista, että länsimaiseen kulttuuriin ja kulutukseen liittyvää visuaalista sisältöä ja symboliikkaa sisältävää jihadistista viestintää saatetaan tuottaa vastaisuudessa enemmän käyttämällä esimerkiksi meemejä kohderyhmän saavuttamiseksi.

⁶⁷ Ibid.

SYVÄN VERKON FOORUMIT

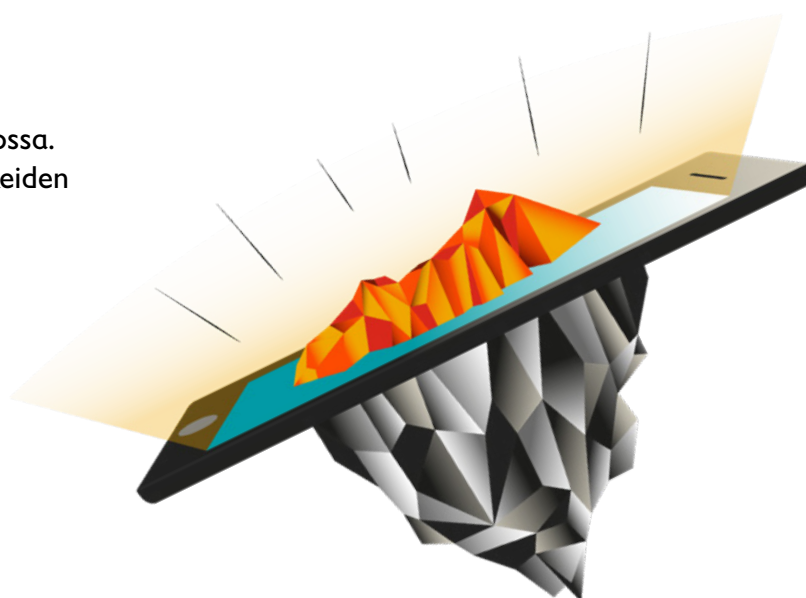
Verkkomaailman eri tasoja voi ajatella isona jäävuorena. Julkinen verkko on kuin jäävuoren huippu – se on kaikille näkyvillä vedenpinnan yläpuolella ja sieltä voi etsiä tietoa tunnettujen hakuohjelmien, kuten Googlen, avulla. Kuitenkin suurin osa verkkomaailman sisältämästä tiedosta ja materiaalista sijaitsee metaforisesti kuvailtuna ”vedenpinnan alapuolella”, ns. **syvässä verkossa**, jossa on verkkosivustoja ja aineistoja, joita ei löydä yleisillä hakukoneilla tai ne ovat salasanojen takana. Syvä verkko eli ”deep web” on jopa 400–500 kertaa laajempi kuin julkinen verkko. Se myös sisältää useita palveluita (esimerkiksi sisällönjakamislustoja), jotka eivät ole julkisten hakukoneiden käytettävissä.⁶⁸

Syvän verkon uumenissa on myös ns. ”dark net” eli **pimeä verkko**, joka sisältää tarkoituksellisesti piilotettua sisältöä, mukaan lukien laitonta ja yhteiskunnalle vahingollista tietoa. Dark netiin pääsee ainoastaan erityisillä selaimilla, jotka automaattisesti salaavat käyttäjän tietoliikenteen ja tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Tällä pyritään välttämään muun muassa viranomaisten seuranta-yrityksiä.

Sekä deep webiä että dark webiä käytetään jihadistisen materiaalin levittämiseen ja rekrytointiin.⁶⁹ Vuodesta 2015 eteenpäin teknologiayritykset ja viranomaiset ovat tehneet aktiivisia vastatoimia estääkseen jihadistisen materiaalin levittämisen verkossa. Tämän seurauksena jihadististen ääriliikkeiden toiminta ja materiaali on siirtynyt yhä enemmän pimeän verkon alustoille.⁷⁰

Vaikka julkinen verkko on edelleen jihadististen ääriliikkeiden pääasiallinen rekrytointikanava, ne käyttävät pimeää verkkoa aktiivisesti materiaalin levittämiseen ja uusien kannattajien rekrytoimiseen. Jihadistisesta toiminnasta kiinnostuneet henkilöt ohjataan ensimmäisen verkkokohtaamisen kautta nopeastikin salatuille kanaville ja/tai pimeään verkkoon, jossa rekrytointia ja viestintää voidaan harjoittaa aktiivisemmin.⁷¹

Tutkimusten mukaan myös väkivaltainen äärioikeisto hyödyntää pimeää verkkoa rasistisen, juutalaisvastaisen ja valkoista ylivaltaa ihannoivan materiaalin levittämisessä ja liikkeen jäsenien välisessä kommunikoinnissa. Väkivaltainen äärioikeisto on perustanut pimeään verkkoon muun muassa blogeja ja Facebookia muistuttavia sosiaalisen median kanavia, jotka sisältönsä puolesta kiellettäisiin/poistettaisiin julkisessa verkossa. Kuten jihadistiset ääriliikkeet, tutkimusten mukaan myös väkivaltainen äärioikeisto käyttää pimeää verkkoa rekrytointiin ja radikalisoimisen välineenä, mutta sen dynamiikasta tiedetään vielä vähän.⁷²

⁶⁸ Malkki ym., 2019; Weimann ym., 2020.

⁶⁹ Malkki ym., 2019.

⁷⁰ Paronen ym., 2020.

⁷¹ Malkki ym., 2019.

⁷² Weimann ym. 2020; Walther, 2020.

SALALIITTOTEORIAT JA PANDEMIAN VAIKUTUKSET

Salaliittoteorioilla tarkoitetaan kertomuksia, joissa usean tekijän uskotaan työskentelevän yhdessä pahantahtoisten päämäärien saavuttamiseksi.⁷³ Ne tarjoavat mustavalkoisia maailmankuvia, ja pyrkivät vahvistamaan yhteiskunnallista jakautumista lisäämällä suvaitsemattomuutta toisia ihmisiä kohtaan. Eriävät mielipiteet pyritään sivuuttamaan ja niitä ei hyväksytä, ja niiden ajatellaan vain kuuluvan osaksi salaliittoa. Verkko ja sosiaalisen median foorumit ovat helppo ja nopea kanava salaliittoteorioiden levittämiseen. Nuoret käyttävät aktiivisesti verkkoa ja erilaisia sosiaalisen median foorumeja ja voivat näin helposti kohdata salaliittoteorioiden levittämää materiaalia. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat nuoret voivat olla alttiita salaliittoteorioiden propagandan omaksumiselle.

Salaliittoteorioita levitetään kaikenlaisten ääriliikkeiden puolesta. Niitä hyödynnetään myös rekrytoinnin työkaluna ja ekstremistisen agendan edistämässä, ja niissä käytetään hyväksi ihmisten epävarmuuksia ja pelkoja sekä sosioekonomisia ja mielenterveyden ongelmia. Salaliittoteoriat voivat aiheuttaa suurta ahdistusta, epäluottamusta instituutioihin sekä voimattomuuden tunnetta, jotka saattavat puolestaan altistaa yksilön väkivaltaisten ääriliikkeiden ideologialle.⁷⁴

Salaliittoteoriat kukoistavat erityisesti kriisitilanteissa, myös COVID-19-pandemia on ollut yksi laukaiseva tekijä salaliittoteorioiden syntyemisessä. Koko maailmaa ravistavan kriisin tuomat sosioekonomiset ja taloudelliset

haasteet ovat lisänneet yhteiskunnan sisäistä polarisaatiota, ryhmien välisiä jännitteitä, epäluottamusta yhteiskuntaa kohtaan sekä tarvetta syyttää jotakin tahoa vallitsevasta tilanteesta. Väkivaltaiset ääriliikkeet ovatkin käyttäneet hyväksi kriisiä levittääkseen propagandaa, mainostaakseen ideologiaansa ja saadakseen lisää kannattajia.⁷⁵

Salaliittoteoriat voivat aiheuttaa suurta ahdistusta, epäluottamusta instituutioihin sekä voimattomuuden tunnetta, jotka saattavat puolestaan altistaa yksilön väkivaltaisten ääriliikkeiden ideologialle.

Poikkeusolojen ja kasvavan epätietoisuuden myötä ekstremistiset näkemykset saattavat herättää vastakaikua ihmisissä, jotka kokevat epävarmuutta, ahdistusta ja pelkoa. Pandemian aiheuttamat liikkumisrajoitukset, sosiaalinen eristäytyneisyys, tukiverkoston supistuminen ja sulkutilat ovat vaikuttaneet myös siihen, että nuoret viettävät verkossa yhä enemmän aikaa, usein ilman valvontaa ja ovat näin alttiimpia

⁷³ Rousis, 2018.

⁷⁴ Farinelli, 2021.

⁷⁵ Di Carlo, 2020.

ääriryhmien verkkopropagandalle. Syrjäytynyt, yksinäinen ja ryhmän ulkopuolelle jätetty nuori on hyvin haavoittuvainen ja saattaa siten olla vastaanottavaisempi radikaaleille ajatuksille. Pandemia voi siis osaltaan edesauttaa jonkin tietyn maailmankatsomuksen omaksumista.⁷⁶

Jotkin ääriliikkeet ovat muun muassa hyödyntäneet salaliittoteorioita ja syyttäneet etnisiä vähemmistöryhmiä viruksen levittämisestä, mikä on kasvattanut rasististen hyökkäysten määrää. Erityisesti väkivaltainen äärioikeisto on hyödyntänyt tätä dynamiikkaa oikeuttaakseen uskonnollisiin ja etnisiin vähemmistöihin kohdistuvaa vihapuhetta ja “eliitin” vastaisia asenteitaan.⁷⁷ Pandemian

myötä lisääntynyt epävarmuus ja siihen kietoutuva viha- ja väkivaltapuhe ovat osaltaan luomassa hedelmällistä kasvualustaa väkivaltaisille ääri-ideologioille.⁷⁸

Pandemian aikana esimerkiksi QAnon-salaliittoteorialiike⁷⁹ on saanut valtavaa mediahuomiota ja kannatusta. QAnon salaliittoteoriat ovat levittäneet disinformaatiota ja valeutisia, jotka polarisoivat yhteiskuntaa ja luovat kasvualustan väkivallalle. Vaikka QAnon on mahdollisesti lähtenyt liikkeelle USA:sta, sen sanoma ei tunne valtion rajoja ja liikkeellä on myös kannattajia Euroopassa.⁸⁰

⁷⁶ Avis, 2020.

⁷⁷ Farinelli, 2021.

⁷⁸ Di Carlo, 2020.

⁷⁹ QAnon on monenlaisiin, vaihtoehtoisiin maailmankatsomuksiin nojaava verkosto, liike ja virtaus, jossa ihmisiä tuo yhteen uskomus siitä, että maailmassa on käynnissä taistelu hyvän ja pahan välillä. QAnon-salaliittoteoreetikot uskovat pedofiilien satanistisen verkoston hallitsevan maailmaa ja näkevät USA:n entisen presidentin Donald Trumpin pelastajana, joka tulee paljastamaan salaliiton sekä vangitsemaan sen edustajat (Juusela 2020).

⁸⁰ Juusela, 2020; Farinelli, 2021.

OHJEITA HUOLTAJILLE JA NUORTEN PARISSA TYÖSKENTELEVILLE

Nuoret viettävät kasvavissa määrin aikaa verkossa ja kommunikoivat monen eri sosiaalisen median kanavan kautta. Netissä voi kuitenkin helposti törmätä alaikäisille sopimattomaan ja haitalliseen materiaaliin. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää keskustella nuoren kanssa turvallisesta netin käytöstä ja digitaaliseen maailmaan liittyvistä riskeistä sekä muistuttaa nuorta netissä liikkuvasta valheellisesta tiedosta ja vihapuheesta. Sukupolvien välinen kuilu saattaa aiheuttaa sen, ettei aikuisilla ole välttämättä tarkkaa tietoa ja ymmärrystä siitä, millä verkkoalustoilla nuoret liikkuvat ja miten he nettimaailmassa oikein toimivat.

Nuorten kanssa tulisi uskaltaa keskustella avoimesti vaikeistakin aiheista, ennakkoluuloista ja maailmaa koskettavista tapahtumista sekä auttaa heitä ymmärtämään erilaisia näkökulmia, vakaumuksia ja uskomuksia. Ei ole olemassa vain yhtä oikeaa lähestymistapaa, mutta huolta herättävään tilanteeseen tulisi puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin mahdollisuudet ääri-ideologiasta irtautumiseen ovat huomattavasti valoisimmat.

Muutokset käytöksessä, ajattelussa, mielipiteissä tai pukeutumisessa, yhteiskuntajärjestyksen vastustaminen tai propagandan seuranta ja levitys netissä voivat toimia varoittavina merkkeinä. On hyvä kuitenkin pitää mielessä, että muutokset esimerkiksi pukeutumisessa tai kaveripiirissä saattavat olla osa nuoren normaalia kehitystä eivätkä välttämättä ole merkki radikalisoitumisesta. Jos huoltaja, nuorten parissa työskentelevä ammattilainen tai muu nuoren kanssa säännöllisesti tekemisissä oleva läheinen on huolissaan nuoresta, niin hänen olisi hyvä ottaa huomioon mm. seuraavat asiat:

Ota selvää, millaisilla verkkoalustoilla nuori liikkuu ja minkälaisia viestintäkanavia hän käyttää. Auta nuorta tunnistamaan vaaralliseksi luokiteltavaa sisältöä ja tunnistamaan vihapuhe. Ota myös puheeksi kriittisen medialukutaidon tärkeys.

Autu nuorta ymmärtämään, miten hän voi vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon rauhanomaisin ja väkivallattomin keinoin.

Ole läsnä nuoren arjessa ja rohkaise häntä kertomaan ajatuksistaan ja huolistaan. Luo nuorelle tunne siitä, että häntä kuunnellaan ja hänen asioistaan aidosti välitetään. Ajan ja tuen tarjoamisella voi olla erittäin merkittävä tai jopa ratkaiseva vaikutus nuoren elämään.

Varmista, että keskusteluympäristö on mahdollisimman rauhallinen ja neutraali. Avoin, arvostava, ymmärtäväinen, myötätuntoinen ja rakentava dialogi on avainasemassa. Kyseenalaistamista, vähättelyä, tuomitsemista, ylireagoitua ja syyllistämistä tulisi sitä vastoin välttää.

Puhu huolesta muiden kanssa ja kerro havainnoistasi esimerkiksi kollegalle. Ota matalalla kynnyksellä yhteys poliisiin, lastensuojeluviranomaisiin tai muihin tukitahoihin. Muista kuitenkin aina kunnioittaa lapsen oikeutta yksityisyyteen. Tätä oikeutta voi rikkoa ainoastaan kun huoli lapsen turvallisuudesta on perusteltua. Myös tässä tilanteessa lapsen tilanteesta tulisi kuitenkin jakaa vain välttämättömät tiedot.

Lisää ohjeita voi löytää Huolena radikalisoituminen? -[oppaasta](#)⁸¹. Opas tarjoaa nuorten kanssa työskenteleville konkreettisen keskustelu- ja toimintamallin, jonka avulla he voivat arvioida käytöksellään tai puheillaan huolta aiheuttavan nuoren oireilun mahdollisen syyn ja ohjata heidät oikean tuen piiriin.

⁸¹ Benjamin ym., 2021.

RADICALWEB-HANKE

RadicalWeb on Pelastakaa Lasten hanke, jonka tarkoituksena on tunnistaa ja ehkäistä nuorten hyvinvointia ja oikeuksia uhkaavaa verkkoympäristöissä ilmenevää ääriajattelua ja radikalisoitumista. Hankkeen pääpaino on ympäri Suomea toimivien nuorisotyöntekijöiden sekä muiden nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten kouluttaminen ilmiöstä ja siihen puuttumisesta sekä kasvotusten että verkossa. Nuorisotyön ammattilaisille toteutetaan kasvokkain toteutettavien koulutusten ja työpajojen tueksi verkkokoulutus sekä koulutusvideoita.

Nuoria kohtaavilla ammattilaisilla on erityisen hyvä mahdollisuus ehkäistä nuorten väkivaltaista ääriajattelua ja radikalisoitumista. Nuorta arvostava ja kuunteleva kohtaaminen on nuorisotyöntekijöiden ydinosaamista, ja siksi heillä onkin hyvä asema puhua nuorten kanssa erilaisista hankalistakin aiheista. Vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukeminen ja huomio turvalliselta aikuiselta suojaavat nuorta, ja myös nuoren tukeminen kriittisen ajattelun sekä medialukutaitojen kehittämisessä sekä maailman moninaisuuden ymmärtämisessä on tärkeä lääke ääriajattelua vastaan. Monilla nuorisotyöntekijöillä on kokemuksia ääriajattelun tai vähintäänkin kärkkään ja ongelmallisen retoriikan kohtaamisesta, mutta hankkeen pilottivaiheessa (2019) tehdyn kartoituksen mukaan tietoa ja ymmärrystä väkivaltaisesta radikalisoitumisesta ja ääriajattelusta ilmiönä tarvitaan lisää.

Lisäksi RadicalWeb-hankkeessa vahvistetaan nuorten hyvinvointia ja oikeuksia uhkaavan ääriajattelun vastaisen työn tietopohjaa tekemällä selvitystyötä väkivaltaisen ääriajattelun ja radikalisoitumisen ilmenemisestä verkossa. Ensimmäinen selvitystyö ”Väkivaltainen ääriajattelu verkossa”⁸² julkaistiin keväällä 2020. Tässä hankkeen toisessa julkaisussa haluttiin kerryttää tietoa nuorten radikalisoitumiseen johtavista ja toisaalta suojaavista tekijöistä, sekä rekrytointimenetelmistä ja -kanavista, joita ääri liikkeit käyttävät nuorten värväämiseen. Selvitystyön tarkoitus ei ole ollut tuottaa tieteellisen tutkimuksen veroista tietoa aiheesta, vaan tarjota nuorten kanssa toimiville ammattilaisille ja huoltajille oleellista tietoa ilmiön ennaltaehkäisyn mahdollistamiseksi. Hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja kestää vuoden 2021 loppuun asti.

⁸² Haavisto, 2020.

LÄHDELUETTELO

Alava, S., Frau-Meigs, D., & Hassan, G. (2017). Youth and Violent Extremism on Social Media: Mapping the Research. UNESCO. Haettu osoitteesta: <https://www.digitalrightsmonitor.pk/youth-and-violent-extremism-on-social-media-mapping-the-research>

Askanius, T. (2021). On Frogs, Monkeys, and Execution Memes: Exploring the Humor-Hate Nexus at the Intersection of Neo-Nazi and Alt-Right Movements in Sweden. *Television & New Media* 2021, Vol. 22(2) 147-165.

Auvinen, M. (2021). Sosiaalisen median algoritmit manipuloivat käyttäjiä ja voivat vääristää ajattelua. *Voima-lehti* 1-2021. Haettu osoitteesta: <https://voima.fi/artikkeli/2021/sosiaalisen-median-algoritmitmanipuloivat-kayttajia-ja-voivat-vaaristaa-ajattelua/>

Avis, W. (2020). The COVID-19 pandemic and response on violent extremist recruitment and radicalisation. K4D Helpdesk Report 808. Brighton, UK: Institute of Development Studies. Haettu osoitteesta: <https://reliefweb.int/report/world/covid-19-pandemic-and-response-violent-extremist-recruitment-and-radicalisation>

Benjamin, S., & Vallinkoski, K. (2021). Huolena radikalisoituminen? Opas nuorten kanssa työskenteleville. Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry. Haettu osoitteesta: <https://dialogikasvatus.fi/material/huolena-radikalisoituminen/>

Bonelli, L., Bigo, D., Ragazzi, F., & Guittet, E-P. (2014). Preventing and countering youth radicalisation in the EU. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.2861/62642>

Bott, C., Dickens, R., Moffitt, J., Smith, E., Rowley, T., Lark, R., & Thompson, G. (2009). The Internet as a Terrorist Tool for Recruitment and Radicalization of Youth. Homeland Security Institute. Haettu osoitteesta: http://www.anser.org/docs/reports/Internet_Radicalization.pdf

Di Carlo, Ivano. (05.05.2020). In chaos, they thrive: The resurgence of extremist and terrorist groups during the COVID-19 pandemic. Haettu osoitteesta: <https://www.epc.eu/en/Publications/In-chaos-they-thrive-The-resurgence-of-extremist-and-terrorist-group~32c800>

Farinelli, Francesco 2021. Conspiracy theories and right-wing extremism – Insights and recommendations for P/CVE. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_conspiracy_theories_and_right-wing_2021_en.pdf

Fielitz, M., Ahmed, R. (2021). It's not funny anymore. Far-right extremists' use of humour. RAN ad hoc paper, 02/2021.

Frissen, T. (2021). Internet, the great radicalizer? Exploring relationships between seeking for online extremist materials and cognitive radicalization in young adults. *Computers in Human Behavior*, (0)114, 1-13. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106549>

Geeraerts, S. B. (2012). Digital radicalization of youth. *Social Cosmos*, 3(1), 25-32. Haettu osoitteesta: <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/237584>

- Haavisto, Rosa. (2020). Väkivaltainen ääriajattelu verkossa. Pelastakaa Lapset ry. Haettu osoitteesta: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2020/03/20155444/Vakivaltainen-aariajattelu-verkossa.pdf>.
- Halminen, L., Nieminen, T., Rantanen, L. (2015). Uusnatsien sisäpiirissä – näin suomalaiset kansallissosialistit haluavat houkutella alaikäisiä. Helsingin Sanomat 8.2.2015.
- Hawdon, J., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2015). Online Extremism and Online Hate: Exposure among Adolescents and Young Adults in Four Nations. *Nordicom-Information* 37(3-4), 29-37. Haettu osoitteesta: <https://www.nordicom.gu.se/en/node/36610>
- Juusela, Pauli 2020. QAnon yhdistää vanhoja uskonnollisia myyttejä politiikkaan ja digiaikaan – ”Koronavirus räjäytti salaliittoteorioiden pankin”, sanoo apulaisprofessori Katja Valaskivi. Luettavissa: www.kirkkojakaupunki.fi/-/qanon-yhdistaa-vanhoja-uskonnollisia-myytteja-politiikkaan-ja-digiaikaan-koronavirus-rajaytti-salaliittoteorioiden-pankin-sanoo-apulaisprofessori-katja#61b46f5f
- Kfir, Isaac. (2019). Gaming platforms – a breeding ground for violence? Haettu osoitteesta: <https://www.policyforum.net/gaming-platforms-a-breeding-ground-for-violence/>
- Ledwich, M., & Zaitsev, A. (2020). Algorithmic extremism: Examining YouTube’s rabbit hole of radicalization. *First Monday*, 25(3-2). Haettu osoitteesta: <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v25i3.10419>
- Lehtinen, Santtu (2018). Uskalla ajatella, yhdessä. Haettu osoitteesta: www.sitra.fi/julkaisut/uskalla-ajatella-yhdessa/
- Lumme, M. (29.4.2020). Korona-ajan ilmiö: äärioikeistolaiset ryhmät houkuttelevat nuoria toimintaansa – Vantaalla tietoa jaettu postilaatikoihin. Vantaan Sanomat. Haettu osoitteesta: <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/1659270>
- Macklin, Graham. (2019). The Christchurch Attacks: Livestream terror in the viral video age. *CTC Sentinel*. July 2019, volume 12, issue 6. Haettu osoitteesta: <https://ctc.usma.edu/christchurch-attacks-livestream-terror-viral-video-age/>
- Malkki, Leena ja Pohjonen, Matti. (2019). Jihadistinen verkkoviestintä ja Suomi. Haettu osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-255-5>.
- Malkki, L., Sallamaa, D., Saarinen, J., Eerola, S. (2021). Ekstremistinen puhe verkossa ja uutismedioissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:20.
- Nikunen, K. (2015). Politics of Irony as the Emerging Sensibility of the Anti-Immigrant Debate. In Rikke Andreassen and Katherine Vitus (eds.) *Affectivity and Race: Studies from the Nordic Context*, Farnham: Ashgate, pp.21-42.
- OmaDigiOpas. (2021). Suomen suosituimmat sosiaalisen median kanavat. Haettu osoitteesta: <https://omadigiopas.fi/sosiaalisen-median-kanavat/>
- Pentti, Henriikka. (2019). Pelillistäminen – mitä se on?. Haettu osoitteesta: <https://www.accountor.com/fi/finland/blogi/pelillistaminen-mita-se-on>
- Schils, N., & Verhage, A. (2017). Understanding How and Why Young People Enter Radical or Violent Extremist Groups. *International Journal of Conflict and Violence* 11, 1-17. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.4119/ijcv-3084>

Paronen, Antti ja Saarinen Juha. (2020). Karavaanin sotapolku. Näkökulmia jihadismiin. Maanpuolustuskorkeakoulu, julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 42.

RAN (2020). Extremists' use of video gaming – strategies and narratives. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-c-and-n/docs/ran_cn_conclusion_paper_videogames_15-17092020_en.pdf

RAN. (2019). Far-Right Extremism: A Practical Introduction. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_fre_factbook_20191205_en.pdf

RAN. (2021). The gamification of violent extremism & lessons for P/CVE. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_ad-hoc_pap_gamification_20210215_en.pdf

RAN H&SC. (2019). Grooming for terror – Manipulation and control. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-h-and-sc/docs/ran_hsc_grooming_for_terror_25042019_en.pdf

Ranstorp, M. (2016). The Root Causes of Violent Extremism. RAN issue paper. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/issue_paper_root-causes_jan2016_en.pdf

Rousis, Gregory. (2018). The truth is out there: the use of conspiracy theories by radical violent extremist organisations. Haettu osoitteesta: <https://digitalcommons.unf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1871&context=etd>

Saukko, Jarkko. (2020). Väkivaltaisten videopelien psyykkiset vaikutukset. Haettu osoitteesta: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22535/urn_nbn_fi_uef-20200277.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Schils, N., & Verhage, A. (2017). Understanding How and Why Young People Enter Radical or Violent Extremist Groups. *International Journal of Conflict and Violence* 11, 1-17. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.4119/ijcv-3084>

Schori Liang, C., Cross, M. J. (2020). White Jihad: How to Prevent Right-Wing Extremists from Exploiting the Internet. Geneva Centre for Security Policy Strategic Security Analysis, July 2020, Issue 11.

Sieckelinck, S., & Gielen, A.-J. (2018). Protective and promotive factors building resilience against violent radicalisation. RAN issue paper. Haettu osoitteesta: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_paper_protective_factors_042018_en.pdf

Sisäministeriö. (2016). Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2016. Sisäministeriön julkaisuja, 23/2016.

Sisäministeriö. (2018). Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 1/2018. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2017 ja kehityksen suunta. Erikoistarkastelussa naiset ja lapset radikaali-islamistisissa terroristijärjestöissä. Sisäministeriön julkaisuja 2018:13.

Sisäministeriö. (2020). Väkivaltaisen ekstremismin tilannekatsaus 2020. Arvio väkivaltaisen ekstremismin tilanteesta Suomessa vuonna 2019 ja kehityksen suunta. Sisäministeriön julkaisuja 2020:8.

Suojelupoliisi. (2020). Supon vuosikirja 2020.

Thompson, R. L. (2012). Radicalization and the Use of Social Media. *Journal of Strategic Security* 4(4), 167-190. Haettu osoitteesta: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.8>

Von Behr, I., Reding, A., Edwards, C., & Gribbon, L. (2013). Radicalisation in the digital era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism. RAND Corporation. Haettu osoitteesta: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR453.html

Walther, S. (2020). The Nature of Far-right Extremism Online Post-2015 in the United States.

Weimann, G. (2004). *www.terror.net: How Modern Terrorism Uses the Internet*. United States Institute of Peace. Haettu osoitteesta: <https://www.usip.org/publications/2004/03/wwwterrornet-how-modern-terrorism-uses-internet>

Weimann G. ja Masri N. (2020). The virus of hate: Far-right terrorism in cyberspace. Haettu osoitteesta: <https://www.voxpol.eu/download/report/Dark20Hate.pdf>

Werbach, K., & Hunter, D. (2012). *For the Win: How Game Thinking Can Revolutionize Your Business*. Philadelphia: Wharton Digital Press.

Yayla, Ahmet S., (2021). Prevention of Recruitment to Terrorism. The International Centre for Counter-Terrorism - The Hague (ICCT).

Yhdistyneet kansakunnat (YK). (1959). YK:n lasten oikeuksien julistus. Haettu osoitteesta: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>

YK. (1989). YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Haettu osoitteesta: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

Julkaisu on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.

© **Pelastakaa Lapset 2021**

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 28

Ollaan yhteydessä:

info@pelastakaalapset.fi

 PelastakaaLapset

 @pelastakaalapset

 @pelastakaalapse

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset